

Kulturhistorisk rapport

SBM1297 Skovby Nygård etape III

Skovby sogn, Framlev herred, tidl. Århus amt. Sted nr. 15.01.06. Sb.nr. 20.

SLKS nr. 16/01384

Beretning for den systematiske udgravning af bebyggelses-og aktivitetsspor fra yngre førromersk-ældre romersk jernalder. Der blev fundet flere tætliggende bopladsområder med langhuse, staklader, gruber, produktionsanlæg, brønde og vådområder med en masse kasseret keramik. Udgravningen blev udført af arkæologerne Merethe Schifter Bagge, Louise Søndergaard, Heidi Mikkelsen, Lise Hjort Riishede, Anders Bonde Mørk og Morten Valdorf Rasmussen. Desuden var amatørarkæologerne Carsten Jensen og Leif Jensen tilknyttet udgravningsdel 4. Arkæolog Anja Vegeberg Jensen var daglig leder. Udført for Museum Skanderborg, startet op i september 2014, undersøgt gennem 4 udgravningskampagner, del 1, 2, 3 og 4. Afsluttet ultimo 2016.

Indhold

Undersøgelsens forhistorie	3
Administrative data	3
Topografi, terræn og undergrund	5
Målesystem	5
Øvrige data	5
Udgravningsmetode	6
Undersøgelsens resultater	9
Yngre førromersk jernalder - ældre romersk jernalder (250 f.Kr. -175 e.Kr)	10
Sammenfatning:	47
Fremtidigt arbejde på stedet.....	48
Litteratur:.....	49
Tidstavle:	50

Undersøgelsens forhistorie

Udgravningerne er foretaget på baggrund af større nybyggeri på området mellem Galten og Skovby, kaldet Skovby Nygaard. Dette er tredje del af i alt syv arkæologiske udgravningsetaper og udstykningen findes omtalt i Skanderborg Kommunes lokalplan 1084.

Der er lavet en del forundersøgelser i forbindelse med ældre byggermodninger øst og sydøst for Skovby Nygaard-udstyknigen. Ved disse forundersøgelser blev der fundet rester af huse og gruber fra yngre bronzealder, førromersk jernalder og ældre romersk jernalder (150106- 4, 12, 14 og 15). Mod vest og sydvest, i den østligste kant af Galten, ligger to overpløjede gravhøje (150110- 4 og 5). På Skovby Nygaards jorde, vest for gården, ligger desuden en overpløjet gravhøj (150106-3). I 2012 og 2013 udgravede Museum Skanderborg to store gårdsanlæg fra germansk jernalder, samt en mindre, yngre førromersk jernalderbebyggelse lige nord for det aktuelle område, i de arkæologiske udgravningsområder der kaldes etape I og II.

Det berørte areal, i alt 1,4 hektar, ligger på et sydvendt, let skrånende terræn med Lyngbygård Ådal en kilometer mod nord, og med god, højtbeliggende landbrugsjord. Denne placering har givetvis været attraktiv for oldtidsbeboelse, da der er masser af aktivitetsspor på store områder af Skovby Nygaard-udstyknigen.

Administrative data

Forud for nybyggeri på Skovby Nygaard-udstyknigen har bygherre anmodet Museum Skanderborg om at lave en systematisk udgravning af ialt 1,4 hektar. Arealet opdeles i 4 dele, da disse dele udgraves i takt med at udstykningerne bliver solgt.

D. 29. august 2014 godkender Kulturstyrelsen det indsendte budget.

D. 3. september 2014 godkender bygherre budgettet.

Bygherre: Skovby Nygaard, 8464 Galten, v. Jørgen Baastrup Nielsen, post@skovbynygaard.dk

Ansvarlig for undersøgelsen: Museum Skanderborg, Adelgade 5, 8660 Skanderborg.

Dokumentationsmateriale bestående af fund, fotos, tegninger og beretning opbevares på Museum Skanderborg, Adelgade 5, 8660 Skanderborg.

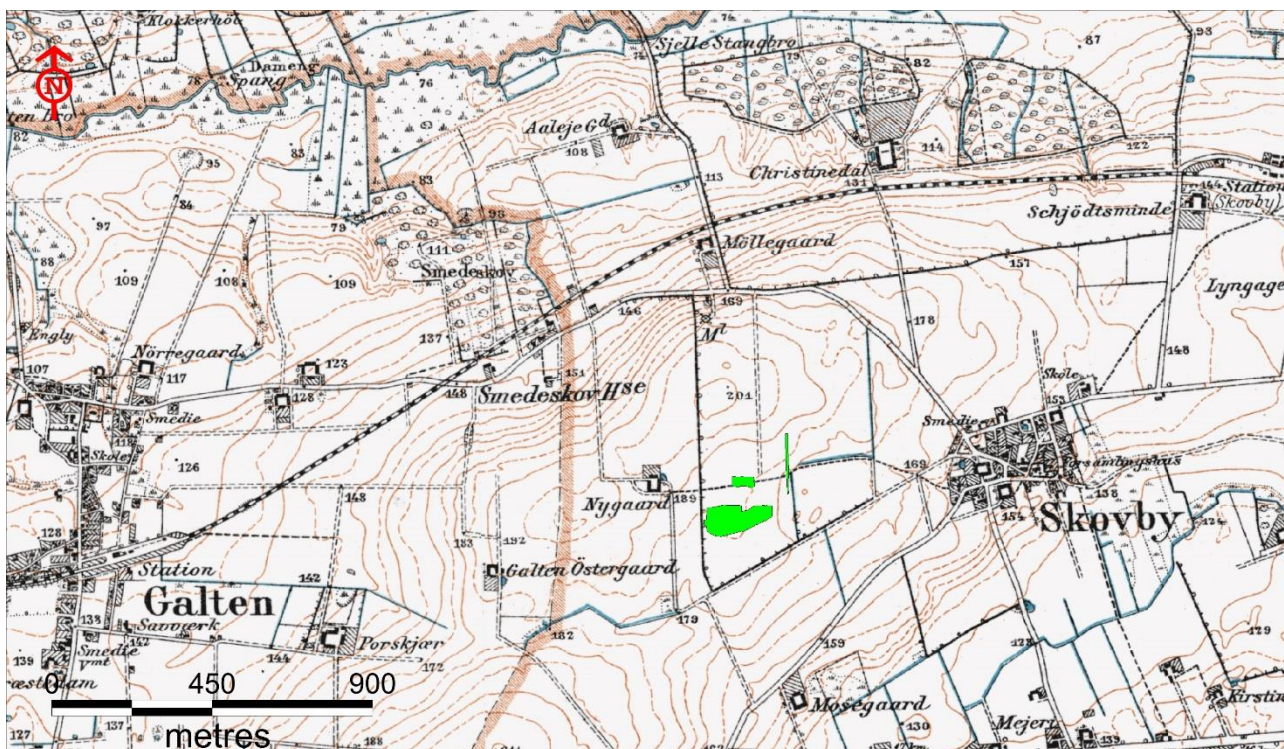
Figur 1: Udsigt over hus i etape III del 4. Mod vest ses de moderne huse tage form.

Figur 2: Keramik fra vådområde i etape III del 3.

Topografi, terræn og undergrund

Figur 3: Udgravningens etape III markeret med grønt på de lave målebordsblade fremstillet 1926-1941. Kortmateriale: Geodatastyrelsen.

Det berørte areal ligger i et bakket morænelandskab med Lyngbygård Ådal mod nord, og på et større, mod syd, let skrånende plateau. Terrænet er på udgravningsområdet jævnt skrånende, og ligger omkring kote 58 (DVR90), højest i den nordøstlige del. Undergrunden er gulbrunt sandet ler.

Målesystem

Alle anlæg samt udgravningsfeltets omfang blev opmålt med GPS i projektion Euref 89 zone 32. Herefter blev data konverteret til Mapinfo via ArkDigi.

Øvrige data

Undersøgelsen af del 1 startede d. 8. september 2014, del 2 startede d. 18. maj 2015, del 3 startede d. 14. marts 2016, del 4 startede d. 9. august 2016. Desuden blev der i hurtig og hast undersøgt et vejtracé forud for udgravningerne. Denne hurtigt udførte undersøgelse foregik på enkelte dage i perioden fra 15. januar-5. februar 2014.

Det arkæologiske arbejde blev udført af Merethe Schifter Bagge, Louise Søndergaard, Heidi Mikkelsen, Lise Hjort Riishede, Anders Bonde Mørk og Morten Valdorf Rasmussen. Anja Vegeberg Jensen var daglig leder. Maskinassistenten blev leveret af entreprenørfirmaet KM Maskiner, Ry med skiftende maskinførere. Der blev anvendt en gravemaskine på bælte med en 2 meter bred skovl.

Vejret var ved undersøgelsen af vejtracéet meget koldt med frostvejr og sne. Derfor blev den undersøgelse, som egentlig ikke var berammet til at tage særlig lang tid, trukket ud indtil frosten havde sluppet sit tag. Ud

over det, så var vejret generelt ikke til besvær i forhold til udgravningerne. Kun på del 3 var der problemer med store vandpytter, som forhindrede undersøgelse af enkelte anlæg i den østlige yderkant af feltet.

Lise Hjort Riishede, Anders Bonde Mørk og Anja Vegeberg Jensen har stået for indtastning af data i MUD, Museernes Udgravningsdata, samt udført fundbeskrivelse.

Anlæg

Anlæg er en samlet betegnelse for spor efter, hvor man har gravet huller i forhistorisk tid.

Når den brune muldjord fjernes, fremstår de forhistoriske anlæg som mørke pletter i den lyse undergrundsjord. De mørke pletter er dér, hvor man har gravet huller i forhistorisk tid. Hullerne er blevet fyldt op med organisk materiale, trækulsholdig jord eller sten, og kaldes samlet for anlæg. Anlæggene kan være både stolpehuller fra stolper i huse, men de kan også være fx jordovne, brønde og grave.

Figur 4: Her ses en forklaring på begrebet "anlæg" samt et tydeligt eksempel på et anlæg, som rummer en masse trækul.

Udgravningsmetode

Udgravningsfelterne blev muldafrømmet med maskine af flere omgange. Der blev fra museets side taget hensyn til bygherres præferencer i forhold til hvilket område, man skulle afrømme først. Den østligste del, kaldet del 1, blev afrømmet og undersøgt først, da det var bygherres første byggefelt. Dernæst undersøgte fra øst mod vest af i alt fire omgange.

Anlæggene blev GPS-indmålt så vidt muligt lige efter muldafrømningen. Efterfølgende blev en del anlæg snittet med håndskovl og registreret. Enkelte anlæg er snittet med maskine. Særligt interessante anlæg blev tømt, og udvalgte anlæg blev fotograferet. Floteringsprøver til makrofossilanalyse blev udtaget fra relevante anlæg, og fund blev indsamlet, i videst muligt omfang også fra anlæg, der ikke blev snittet.

Floteringsprøverne og pollenprøverne er behandlet på Naturvidenskabelig afdeling på Moesgård Museum, og jordprøverne er primært taget med henblik på C-14 datering. Pollenprøver fra A7535 udmøntede sig i en rapport, som der fortælles om under resultat afsnittet.

Figur 5: Udgravningsfelterne etape III samt vejtracé lagt ovenpå kortmateriale fra Geodatastyrelsen.

Ældre jernalder

I Danmark kalder vi perioden fra 500 f. Kr. – 400 e. Kr. for ældre jernalder. Ældre jernalder inddeles i tre underperioder førromersk jernalder, som også kaldes keltisk jernalder (500 – 1 f. Kr.), ældre romersk jernalder (0-200 e. Kr.) og yngre romersk jernalder (200-400 e. Kr.).

Omkring 500 f. Kr. begyndte man at udvinde jern af lokale forekomster af myrmalm. Man var derfor ikke længere afhængig af bronze, som kom til Danmark fra Central- og Sydeuropa i bronzealderen (perioden før jernalderen). Ud over fordelene ved at man nu selv kunne udvinde og producere metalgenstande, så har jern også en anden fordel frem for bronze: Det er meget stærkere og derfor mere velegnet til våben og redskaber.

Jernalderens bønder var altså godt rustet til at forsvare sig selv og de gårde og indhegnede landsbyer som lå spredt ud over Danmark i oldtiden.

Figur 6: Smuk keramik fundet i en brønd på udgravningen.

Undersøgelsens resultater

Der er i alt undersøgt 1,4 ha. Ved udgravningen blev der undersøgt 1207 anlæg. Herimellem findes der enkelte anlæg, som ikke er undersøgt eller registreret af forskellige prioriteringsgrunde. De undersøgte anlæg er indskrevet og kategoriseret i MUD, Museernes Udgravnings Data. Udover det, så er der huller i A-nummerrækken, som stammer fra forundersøgelser af etaperne IV, V og VI.

De i MUD registrerede anlæg tæller i alt 1207 stk. Anlæggene bestod af 756 stolpehuller, 108 gruber (herunder 3 kogegruber), 6 brønde, 208 naturfænomener, 2 ildsteder, 5 agerrener, 1 ikke tolkbart anlæg, 28 udefinerede fyldskifter, 19 kulturlagspletter/vådbundsområder med fund, 9 afgrænsninger i form af hegn eller grøfter, 13 recente forstyrrelser, 15 stenspor (natur), 1 stenlægning, 1 stenrække, 2 produktionsanlæg (ovn/mile), 6 nyere tids dræn. 29 numre udgår.

Der blev anvendt fundnumre fra X122-X153, X776-X787, X1037-X1038, X1232-X1236, X1286-X1316, X1373-X1900, X1958, X1962, X1986-X2088, X2091-X2097. Hvert x-nummer kan godt indeholde flere genstande. Af jordprøver blev der taget i alt 38 stk.

Der er fundet i alt 3 flintobjekter, 3 jerngenstande, 2 x-numre med brændt ler, 617 x-numre indeholder oldtidskeramik, mens 4 fundnumre indeholder historisk keramik. Derudover er der fundet 36 sten med forskellige funktioner og 15 numre dækker over knoglemateriale.

Der blev anvendt tegningsnumre fra T121-T141, T144-T172, T175-T178, T180-T189, T195-T211 samt taget fotos fra F1/456 - F1/503, F1/609 – F819 og F1/853 – F1/974, F1/979-F1/981.

Der kunne ialt udskilles 50 konstruktioner (K48 – K77, K79-K84, K91, K93-K94, K150-K160) i form af bygninger og hegn.

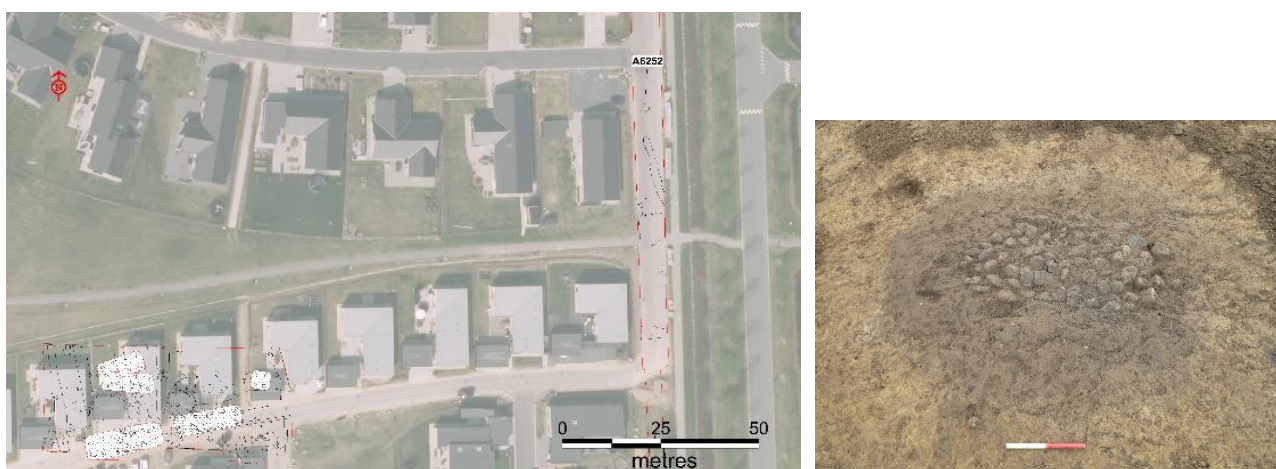
Figur 7: Her ses et trækulsfyldt anlæg, fremkommet i vejtracé.

Yngre førromersk jernalder - ældre romersk jernalder (250 f.Kr. -175 e.Kr)

Skovby Nygård etape III's mange hus- og hegnskonstruktioner falder alle sammen ind under denne dateringsramme. Der er foretaget AMS-datering af en håndfuld huse, 2 gruber, 1 ovn og 2 brønde, og resultatet koncentrerer sig i høj grad omkring årene 80 f.Kr – 130 e.Kr. Mere indgående beskrivelse af dateringerne findes under hvert enkelt anlæg/konstruktion.

Herunder følger beskrivelserne af de mest interessante anlæg:

A6252: Grube eller produktionsanlæg. Anlægget blev først vurderet til at være en gravlæggelse pga. dens ovale form samt pga. orienteringen, som er øst-vest.

Figur 8: Placering af gruben i forhold til den nordlige del af det reelle udgravningsfelt (billede til venstre). Desuden gruben A6252 i fladen. De sirligt anlagte sten ses tydeligt (billede til højre).

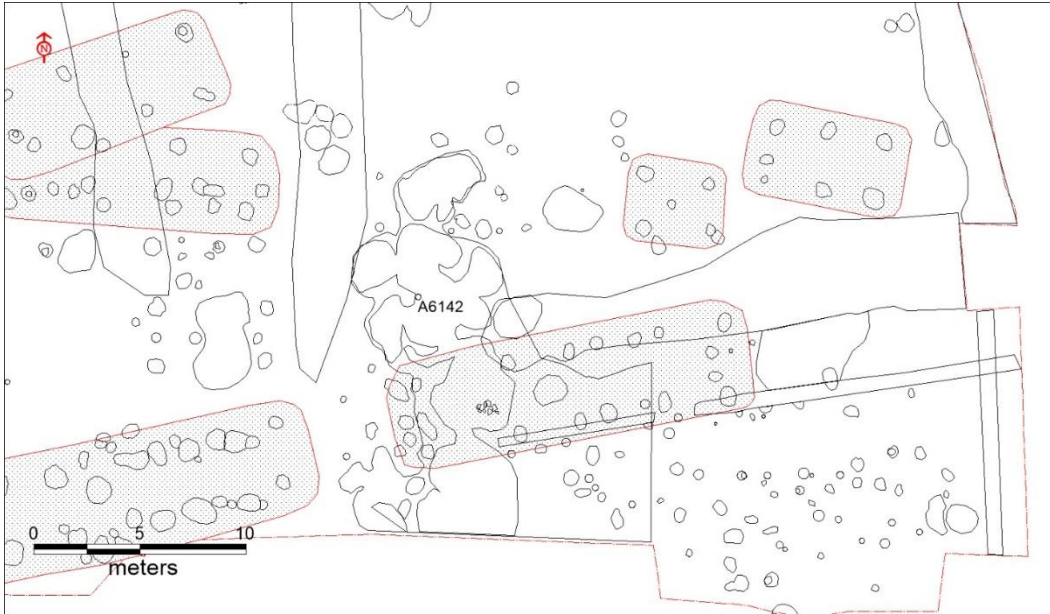
Ved 2. afrensning tegnede der sig dog en noget mere rund anlægsform, og desuden dukkede der en meget pæn og regelmæssig stenlægning frem i overfladen, ca. 80 x 60 cm. Stenlægningen var placeret omtrent i midten af anlægget.

Stenene er meget nøje lagt, så de i flere tilfælde låser hinanden. Og en interessant detalje, som først kunne ses ved snit af grube og stenlægning, er at stenene ikke er lagt med den flade side op. De ligger i stedet på højkant. Ved snit (N-S) viste gruben sig at være "badekarsformet", ca. 220 cm i diameter samt 40 cm i dybden. De få stykker keramik, der fandtes, var meget fragmenterede, hvilket muligvis kan stamme fra tryk ovenfra. Området var ramt af voldsom traktose, fremkommet ved færdsel af tungt maskineri på området.

Anlæggets anvendelse er uvis. Men grube og stenlægning hører givetvis sammen. Keramikens udseende peger på jernalder, men en nærmere datering kan ikke gives.

A6142: Grubekompleks. Ligger nedenunder A5781, som er karakteriseret som et kulturlag, men nok nærmere er overfladen på de mange grube-nedgravninger, der er flydt ud. Kombineret med muldjord har dette dannet et uniformt mørkt lag på fladen. Ved afrømning af øverste lag fremkom vestenden af et hus, liggende henover kulturlaget. Inde i huset sås et stenlagt ildsted, som var anlagt ovenpå grubekomplekset. Grubekomplekset er derfor ældre end huset.

Figur 9: Grubekompleks A6142. Henover grubekomplekset er anlagt et hus.

Gruberne har lidt forskellig karakter, en del af dem indeholder keramik. Nogle gruber er grå, mens andre er mørkt gråbrune. Dybden af gruberne er begrænset. Overalt ses trækulsstykker i større eller mindre koncentrationer. Fund er opsamlet under ét.

A6069: Produktionsbrønd, muligvis rødningsbrønd. 289 cm i diameter, 124 cm dyb. Oprindeligt beskrevet med 17 lag, men det 17. lag er ikke et menneskeskabt lag.

Figur 10: Produktionsbrønd A6069. Det 17. lag, som er naturligt opstået, ses her tydeligt med en orange redox-yderkant. Det nederste lag i brønden er det lysegrå lagdelte lag, som tydeligt ses.

Brønden har et bundlag, som er lysegråt og kraftigt lagopdelt, hvilket kan tyde på gentagne opfyldninger af vand. Ydermere er brønden tilsyneladende konstrueret med tre trappetrin i den østlige del, hvilket har givet nem adgang til de plantefibre, der muligvis har ligget til rødning/gæring nede i vandet. I det lag, som ligger ovenpå det grå bundlag, er der fundet forkullede lyngstængler i floteringsprøverne.

Datering: Laboratorienummer AAR28826, resultat: 42 BC-70 AD. AMS-resultatet stemmer overens med hustypologien, og man må derfor gå ud fra, at brønden har været i brug samtidig med resten af bebyggelsen.

Grube

Gruber er en større nedgravning i undergrunden. Der er mange forskellige typer gruber alt efter, hvad nedgravningen har været brugt til. Den mest oplagte funktion er, at gruben er gravet for at skaffe ler til husenes vægge - eller til fremstilling af fx lerkar. Efterfølgende er gruben tit opfyldt med affald fra bopladsen.

A6729: Grube eller mile, har måske tilknytning til hus K54. Gruben er oval, og 232 cm i diameter samt 28 cm i dybden. Fylden består af en mørk gråbrun leret sand med en del rødbrune plamager, som giver laget et meget rødtligt skær. Indholdet virker som om det er opløst, rødbrændt ler og indeholder desuden en hel del trækulsstykker samt en del keramik, bl.a. fint ornamenteret keramik, men også ildpåvirkede stykker.

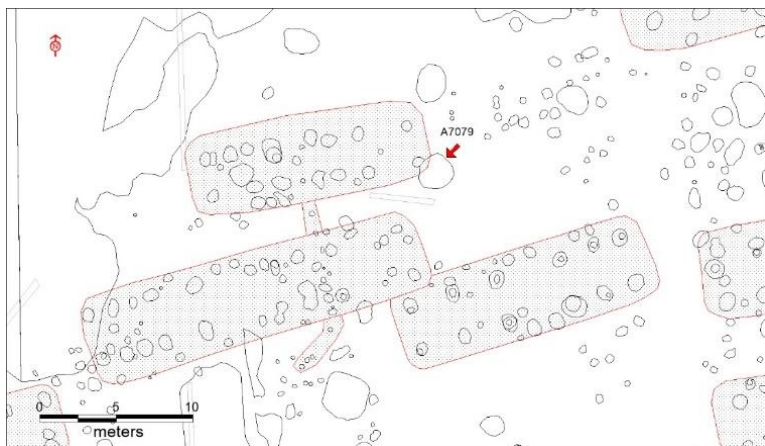
Grubens funktion er uvis, men kan måske være en simpel mileovn, som kun er blevet brugt en enkelt gang.

Datering: Laboratorienummer AAR28817, resultat: 40 BC-85 AD.

Figur 11: Ornamenteret keramik fra A6729.

A7079: Brønd/affaldsgrube med en masse interessante lag, der formodentlig stammer fra oprydning af brandtomt.

Figur 12: Brønd/grube A7079.

Først lagde arkæologerne ud med at grave anlægget med spade. Her fremkom fin keramik med "solstråle"-ornamentik. Dernæst er bundlagene gravet med maskine. Der ses en sekvenseret lagdeling med to gentagne sekvenser af samme lag 3, 4, 5 og lag 7, 8, 9. Den nederste sekvens er blot lidt mere intens/kraftig i farverne. Masser af fin ornamenteret keramik fra lag 8 og 9 og ned til lag 14, hvorefter der ikke findes mere keramik. Fra lag 8 og nedefter er lagene meget sandede. Selv det kompakte ler i lag 14 har en meget finkornet struktur.

Lag 14 er et tilsyneladende homogent lag af meget kompakt lysegråt ler. Laget er stort set sterilt, bortset fra et par store sten. Ved nærmere eftersyn er der dog masser af fine lag i det kompakte fyld, som man nærmest kan "skrælle" af. Det er meget finkornet ler, så det ser næsten ud til, at det har stået åbent længe og derfor er slemmet til af flere omgange. Nogle af de mange tynde lag, ca. 8-12 stk., er adskilte af mm-tynde trækulshorisonter. En lidt kraftigere trækulshorizont danner stedvis overgang til lag 15, som står i skarp kontrast til lag 14. Dette lag, som er lysegult til grågult sandet ler, er meget løst og stenet, og fylden væltede ud af profilet. Der fossede vand ind i bundniveau, men det stoppede dog ret hurtigt igen. Lidt orange redoxudfældning ses omkring bunden af brønden.

Brøndlagene er sandsynligvis lag 14, 15 og 16, mens lag 1-13 stammer fra mindst 2 hændelser, der efter lagene at dømme har at gøre med brændt materiale. Måske oprydning i eller ved en brændt hustomt. Herved kunne man desuden nemt få en masse ituslået keramik med i købet, hvilket jo også er fundet i lagene 7, 8 og 9.

Datering: Laboratorienummer AAR28822, resultat: 44 BC-59 AD. Prøven er taget fra lag 9, som er et af de trækulsholdige udsmidslag med masser af keramik i.

Figur 13: Keramik fra brønd/affaldsgrube A7079. Ornamentikken er hhv. grove, zoneopdelte brede skraveringer samt prikornamenterede mæanderbånd.

A7535: Drikkevandsbrønd, helt cirkulært anlæg i fladen. Anlægget ligger 2,5 meter nord for langhus K79, og er udgravet i samarbejde med en af de tilknyttede amatørarkæologer, Leif Jensen. Diameter 152 cm, dybde 163 cm.

Brønden bestod af 6 lag, hvoraf lag 1, men også lag 4 og 5 indeholdt en del keramik. Lag 6 er sandsynligvis det lag, som er opstået i brøndens brugstid, stribet med en masse hhv. mørke og lyse lag. Under udgravning af brønden var dette lag meget vådt. Lag 5 er et opfyldningslag, som rummede en del sten og keramik. Desuden fandtes der en del forkullet plantemateriale i dette lag (uidentificeret).

Keramikken fandtes i rigelige mængder og var fin og velbevaret. Dateringen af keramikken ligger i ældre romersk jernalder periode

Figur 14: Udgravning af brønd A7535. Keramik fra lag 5, ornamenteret med vertikal kamornamentik i striber.

Figur 15: Keramik fra brønd A7535. Stykke af fodbæger samt et fragment af noget, som ligner en tud eller flaskehals. Yderst til højre ses en tenvægt med dobbeltkonisk gennemboring.

Datering: Laboratorienummer AAR28825, resultat: 2 BC-129 AD. Resultatet stemmer således overens med den generelle datering af bosættelsen.

Der er udtaget pollenprøver fra lag 2-6, som ved analyse af fundne pollen kan fortælle om bevoksningen i nærheden af brønden. Herunder følger uddrag af konklusionen, som stammer fra undersøgelsesrapporten:

”De to prøver fra lag 5 og 6 er stort set identiske, og viser en pollensammensætning, der indikerer, at området omkring brønden har været bevokset med kratskov af hassel, el, eg og lind i brøndens primære funktionstid. Eg og lind foretrækker de veldrænede jorde, mens el og hassel godt kan trives på mere fugtige jorde. En relativt høj andel pollen af mangeløv-typen (bregner) i prøverne understøtter indikationen af kratskov. Disse bregner trives i skygge under halvstore træer. Der ses dog en smule pollen fra kultiverede sorter, og det må derfor formodes, at mere åbne områder har været at finde et sted i nærheden, eller at korn er blevet bearbejdet i nærheden af brønden.

Prøven fra lag 4, som er et opfyldningslag fra tiden efter brøndens primære brugsperiode, viser til gengæld en meget høj andel af pollen fra græsser samtidig med en relativt høj andel af pollen fra lancetvejbred og kultiverede sorter. Lancetvejbred er en af de urter, der kan klare det højeste græsningstryk, og en forøgelse af pollen fra disse urter frem for andre urter indikerer, at der har været et område med et højt græsningstryk i nærheden. De kultiverede urter, der her ses pollen fra, er en blanding af rug, byg, havre og/eller hvede samt spergel, humle eller hamp. Disse kan have været dyrket i nærheden eller have været bearbejdet nær brønden. Der er i dette lag også fundet keramik og en kværnstensligger, og derfor kan en mulig kilde til de fundne pollen fra kultiverede urter også være disse genstande. Denne tolkningsmulighed kan ikke udelukkes, men heller ikke eftervises af disse prøver.

Prøven fra lag 3 adskiller sig fra lag 4 ved at indeholde langt færre pollen fra kultiverede urter, en lidt højere andel af pollen fra træer og buske samt en høj andel af Cikorium-typen og færre græsser. En høj andel af Cikorium-typen (også kaldet mælkebøttetyper) kan indikere, at områder har fået lov til at stå brak. Der ses en højere andel af pollen fra træer og buske, hvilket indikerer, at en blandet kratskov sandsynligvis har fået lov til at brede sig i området igen.

Den yngste analyserede prøve, fra lag 2, indeholdt en meget høj andel af pollen fra træer og buske. Til gengæld indeholdt prøven også den laveste andel af pollen fra urter, hvilket indikerer, at området har været groet til med skovdække. Der var især en høj andel af pollen fra hassel. Ved en styning og udtynding af grene vil hasselen blomstre mere og derved producere flere pollen. Dette træ kunne evt. bevidst have været stynet for at kunne skove mere til brændsel eller lige stave”.

Se pollenrapporten for yderligere informationer: ”SBM 1297, Skovby Nygård, etape III, del IV (FHM 4296/2263). Pollenanalyse af 5 prøver fra en brønd ved en jernalderbebyggelse, nr.25, 2018”, af Renée Enevold, ph.d., afdeling for konservering og naturvidenskab ved Moesgård Museum. Rapporten kan findes digitalt på afdelingens hjemmeside.

A7600: Pyroteknisk anlæg (ovn). Diameter 180 cm, dybde 60 cm.

Et ovnanlæg, som er blevet anvendt flere gange. Anlægget er opbygget af i alt 14 lag, hvoraf lagene 3-9 hydrører ovnfunktionen, og består af skiftevis trækul, rødbrændt blødt lermateriale samt tynde horisonter eller inklusioner af gråt sand. I lag 3 og 5 ses hvidbrændte, smuldrende knoglefragmenter.

Figur 16: A7600, ovn. Ses i forbindelse med to huse, hvor det ene hus ikke kan være samtidig med ovnen. Det andet hus ligger helt fint orienteret i forhold til ovnen, så det er muligt at vi her har en arbejdsbytte med ovn. Hvad ovnen har været brugt til er usikkert, men den har været anvendt en del gange.

Det rødbrændte, porøst bløde lermateriale stammer øjensynligt fra nedstyrtet ovnkappe og rødbrændt bund. Kappen er blevet genopbygget eller restaureret, men ved hver brænding er kappen smuldret en smule eller helt, og der har dannet sig et lag, hvorpå den næste brænding er blevet udført. Det er mod vest ovndelen har ligget, mens den østlige del har fungeret som arbejdsområde. Bundlaget i gruben var ekstremt komprimeret og bestod af gråt sandet ler.

¹⁴C datering

Alle levende organismer optager det radioaktive kulstof ¹⁴C. Når organismen dør stopper optagelsen og den mængde ¹⁴C, der er blevet optaget begynder at henfalde til ikke-radioaktivt kulstof ¹²C. Efter 5730 år er kun halvdelen af den oprindelige mængde ¹⁴C tilbage. Måler man mængden af ¹⁴C i en prøve, kan man således regne ud, hvornår organismen døde. Man må dog regne med en usikkerhed på mindst 100 år i ¹⁴C-dateringer.

Figur 17: A7600, pyroteknisk anlæg (ovn). I venstre side har selve ovnrummet med kappe været, mens man i den højre side har haft indfyringshullet og arbejdsområdet. I midten ses en nedgravet stolpe, som er kommet til efter at ovnens brugstid var forbi.

Datering: Laboratorienummer AAR 28824, resultat: 5 AD-125 AD. Dateringen stemmer fint overens med resten af dateringerne fra bosættelsen, og harmonerer især med brønd A7535, som har en nærmest identisk datering.

A6733: Vådområde med udsmidslag/kulturlag. Snit foretaget tværs gennem området er 690 cm og 77 cm dybt. Snittet fremtræder V-formet.

Det øverste lag er gråbrunt let leret sand, med en ret løs konsistens. En del trækulsnister og en del små hvidgrå nister. Dette lag er det dominerende på kulturlagets overflade, og der er her indsamlet store mængder keramik, brændt knoglemateriale samt knusesten. I profilen ses også keramik. De næste 6 lag består af både naturlige udfældningslag samt varmepåvirkede lag. Bundlaget er et naturskabt lag, og består af sortbrunt leret sand, hvor farven sandsynligvis stammer fra nedbrudt organisk materiale. På det dybeste sted lige under bundlaget er der meget blødt, og der siver vand ind. Undergrunden består af gulbrun let leret sand med enkelte småsten hist og pist.

Figur 18: A6733 under muldafrømning. De gule pinde markerer fund af keramik i fladen.

A6733 er formodentlig dannet ved at en naturlig, fugtig lavning er blevet fyldt op med diverse udsmidslag fra bosættelserne. Dateringsmæssigt ser det ud til, at dette er forgået i ældre romersk jernalder, jvf. keramikens x-formede hanke og facetterede rande. Lag 2 i udlagte snit er en tyk manganholdig udfældningsstribe, som må være dannet i en periode, hvor vandet har stået meget højt over en længere periode. Det ser umiddelbart ud til, at A6733 har fungeret som adskillelse af to bebyggelser. Der er ikke bygget huse ovenpå vådområdet, og det indikerer jo at området har været vådt i jernalderen.

Mod syd ses en række sirligt udlagte trædesten (K65) i toppen af kulturlaget/vådområdet. Disse må være lagt ud, fordi der har været meget fugtigt, og man har haft behov for at kunne bevæge sig tværs over det sumpede område. Måske har husene på begge sider af vådområdet været i kontakt med hinanden via vadestedet.

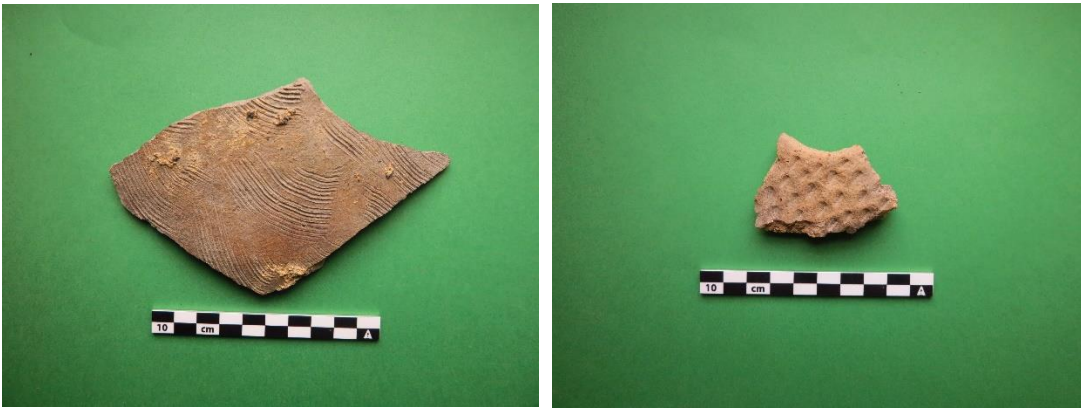
Keramikken, der er fundet i store mængder i det øverste lag, er varierende i typer og udseende:

Der ses varierende typer ornamentik som stregmønstre, men hovedsageligt negle- og fingerindtryk samt indtryk af en pind eller lignende, især i ildbukke. Formmæssigt findes både meget store forrådskar samt skåle og små hankekar.

Figur 19: Keramik fra vådbundsområde A6733.

Figur 20: Billeder af udvalgte ornamenterede keramikskår fra vådområde A6733.

K65: Vadested/trædestensrække henover A6733. Oprindeligt bestående af minimum 7 større (den største måler 77x45cm) sten, heraf 2 stenspor og enkelte mindre sten. De er lagt, så de passer med et skridts længde. Stenene ligger nogenlunde i samme niveau, dog enkelte sten er sunket lidt dybere ned. Der er lavet et bredt snit mellem to store sten i den vestlige del af vadestedet. Der er ingen synlige tegn på at stenene er gravet ned. De er formentlig blot lagt ned i et vådt fyldskifte (kulturlaget) som omgiver stenene. I det omgivende kulturlag blev der fundet en del keramik, en knusesten samt resterne af en ildbuk. De naturlige lag synes at matche hovedprofilet gennem A6733 - se eventuelt denne. Stenene er blevet lagt ud, så man kunne passere tørskoet over et sumpet område. Derfor er det sandsynligt, at der har været aktive bebyggelser på begge sider af A6733.

Figur 21: Vadested K65.

A6743: Brønd gravet ned gennem kulturlag/vådområde. Diameter 126 cm, dybde 97 cm. I forbindelse med en afgravning af vådbundsområdet i ældre romersk jernalder, formodentlig foranlediget af "høst" af græs-/plantetørv, er der gravet helt skarpt ned mod undergrunden. Kun yderst i kanten mod vest ses en lille rest bevaret vådområde. Efterfølgende er lavningen blevet fyldt op med kulturjord og herved fremkommer A6733. Brønden er derefter gravet ned oveni kulturlaget. De nederste lag er meget vandholdige, og har lidt karakter af gummiagtig gytje. Øverst i brønden er der, i et gråt askelag, fundet en masse sortbrændte knoglefragmenter fra et større dyr (kvæg eller hest).

Figur 22: Brønd A6743. Her ses tydeligt det grå askelag iblandet hvidbrændte knogler i toppen af anlægget (billedet til venstre), samt den skarpe afgravning i vådområdet med brønden i snit (billedet til højre).

Figur 23: Brønden A6743 beliggende i vådområdet, fotograferet efter fjernelse af vådbundslaget.

Huse/hegn/staklader, beskrivelse af fremgangsmåde:

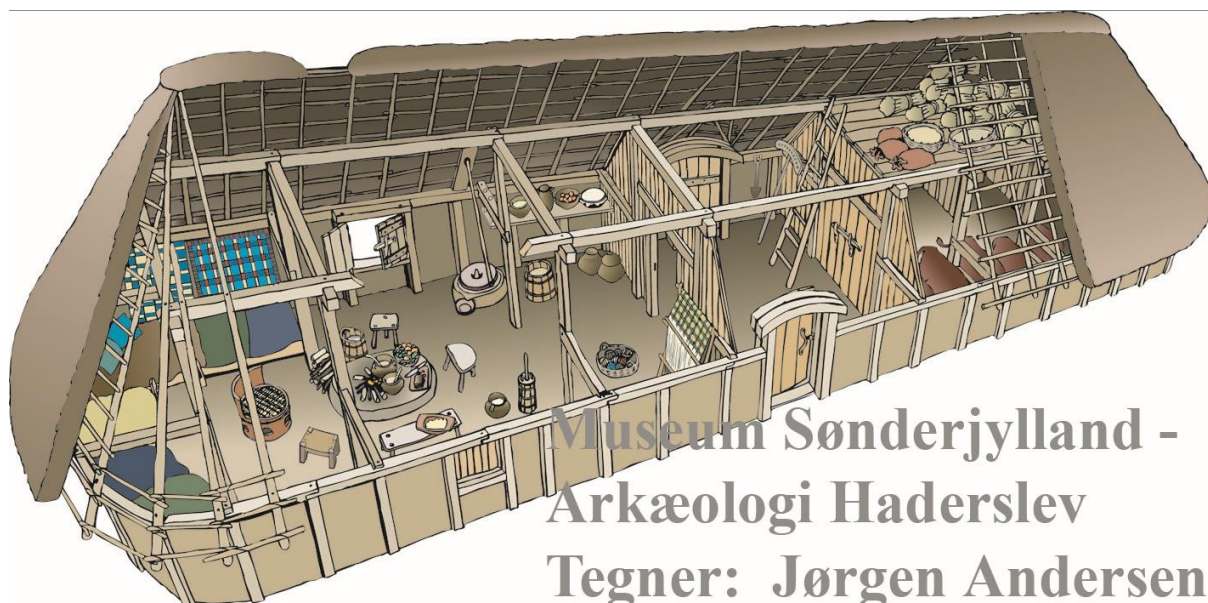
Langhusenes bredde er anslået ud fra indgangsstolpernes placering, hvis disse er tilstede. Disse formodes at have været placeret lige i vægforløbet, som det oftest ses i ældre romersk jernalder. Bredden af huset måles således fra indgangsstolpernes centrum, tværs over huset til modstående indgangsstolpes centrum. At måle længden og bredden på husene uden kendte væg-, gavl- eller indgangsstolper vil under alle omstændigheder blive et usikkert gæt, da mange huse mangler disse stolper. Derfor kan der kun måles eksempelvis en minimumslængde, og dette gøres fra midten af vestligste tagstolpe til midten af østligste tagstolpe. Hvis indgangsstolperne ikke er tilstede, så måles der ingen totalbredde af huset, kun den nord-sydlig spændvidde mellem tagstolperne. Her måles ikke for hvert sæt, men der måles og anslås et gennemsnit. Kun hvis der er tydelige indsnævring eller anomalier på denne akse, beskrives og måles disse også.

Der måles desuden afstand mellem stolpesættene i øst-vestlig retning, så man kan få en fornemmelse af "rumstørrelser" mellem de enkelte sæt. Dette gøres også fra stolpecentrum til stolpecentrum. At der altid er tale om afgrænsede rum, det er helt sikkert ikke tilfældet. Men når der nævnes rum herunder, så menes der mellemrum mellem to tagbærende stolpear, og ikke et afgrænset rum med vægge, med mindre dette er udspecificeret.

Staklader og økonomibygninger uden indgangsstolper måles ligeledes op fra stolpecentrum til stolpecentrum.

Datering nævnes ikke, med mindre der foreligger en C14-datering. Ellers falder alle konstruktionerne ind under dateringsrammen yngre førromersk-ældre romersk jernalder, baseret på hustypologi og keramikfund.

Der er lagt en prikket raster på husillustrationerne for at give en rumlig fornemmelse af konstruktionen. Denne er lavet ud fra et personligt skøn, og er ikke målfast.

Figur 24: Huset, som det kunne have set ud omkring år 200 e.Kr., hvilket er en smule senere end husene på Skovby Nygård.

Konstruktioner, definition af disse:

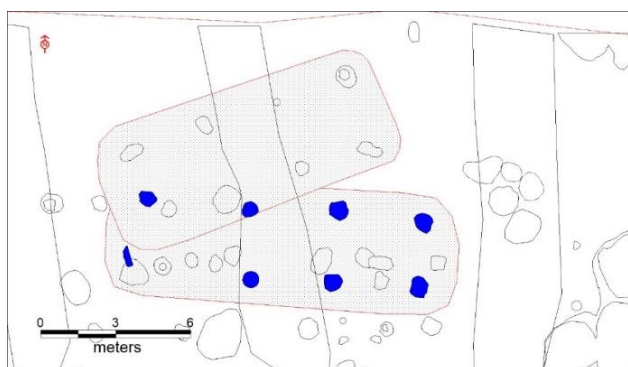
De definitioner, der benyttes er således langhus, økonomibygning/udhus og staklade samt hegnstyperne faskinehegn og flethegn.

Langhus-definitionen anvendes, når der formodes at være tale om et beboelseshus eller hovedhus i gårdsenheden. Der ses på Skovby Nygård-bopladsen oftest 6 sæt tagbærende stolper og på midten af huset to modstillede indgange, men enkelte har kun 5 sæt tagbærende stolper, og enkelte hovedhuse har heller ingen indgangsstolper. Så der er undtagelser fra reglen om 6 tagbærende sæt og indgange.

Økonomibygningerne eller udhusene kan være konstrueret med 2,3 eller 4 sæt tagbærende stolper. Én type bygning kaldes for staklade, hvilket traditionelt defineres som en konstruktion med to sæt tagbærende stolper uden indgangsparti. Denne konstruktion formodes at være opført uden væg, da den har været brugt til opbevaring af afgrøder, der skulle have godt med luft. Stakladekonstruktionen med to sæt tagbærende stolper samt en indgang ses også på Skovby Nygård, og så karakteriseres bygningen som en økonomibygning, da indgangen må betyde, at der har været lukket hele vejen rundt med vægge. Generelt ses der ikke bevarede indgangsstolper eller vægstolper ved økonomibygningerne, hvilket måske kunne betyde, at man har konstrueret disse huses vægge og døre mindre solidt end langhusene.

Herunder følger beskrivelserne af hus- og hegnskonstruktioner i numerisk K-rækkefølge:

K48: Økonomibygning, orienteret østnordøst-vestsydvest. Minimumslængde 11,3 meter, minimumsbredde 2,9 meter. Består af stolperne A5756, A5759, A5760, A5762, A5770, A5774, A5776, A5847, A5848 og A6112. Opført med 4 sæt tagbærende stolper. Stolperne er 20-40 cm dybe og 60-90 cm brede, med lige sider og flad til let rundet bund. Afstand mellem de enkelte sæt fra vest mod øst: 3,0 meter, 3,1 meter samt 2,7 meter. Altså en smule afvigelse i størrelse mellem de enkelte "rum" i huset, dannet af de tagbærende stolper.

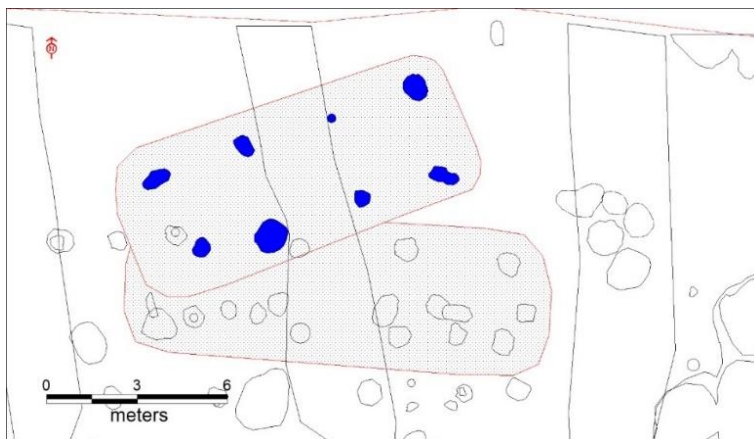

Figur 25: Økonomibygning K48.

K49: Økonomibygning, orienteret sydvest-nordøst. Minimumslængde 9 meter, bredde 3,2 meter. Består af stolperne A5755, A5758, A5761, A5763, A5764, A5765, A5766 og A5768.

Økonomibygning med 4 sæt tagbærende stolper. Stolperne er 64-104 cm brede og 20-33 cm dybe. Lidt uregelmæssigt udseende stolper, men oftest med lige sider. Bunden er rundet eller flad med nogen ujævnhed. K49 overlapper K48, men det er ikke til at sige hvilket hus, der er ældst. Afstand mellem de

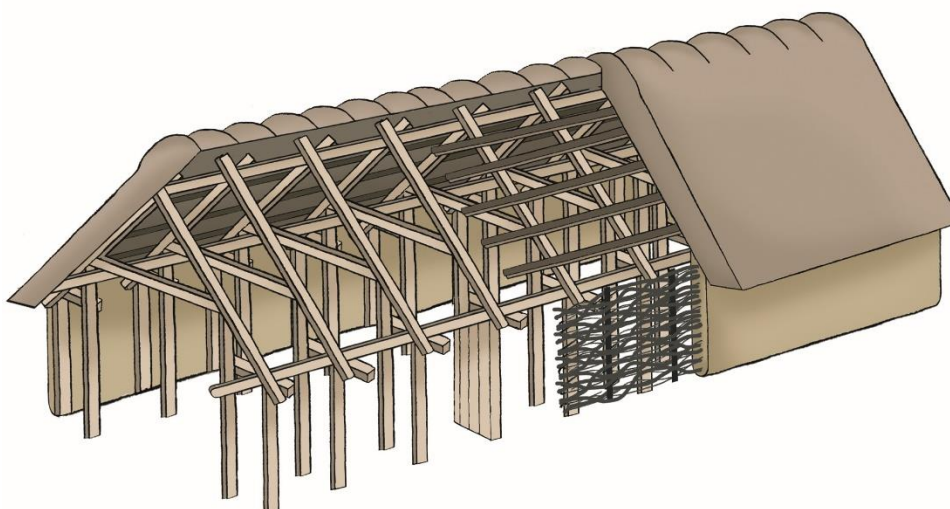
enkelte sæt fra vest mod øst: 4,7 meter, 3,2 meter, samt 3,5 meter. Også her ses en variation i størrelsen på rummene mellem de tagbærende stolper. Det vestlige rum er her noget større end de andre.

Figur 26: Økonomibygning K49, overlappende K48.

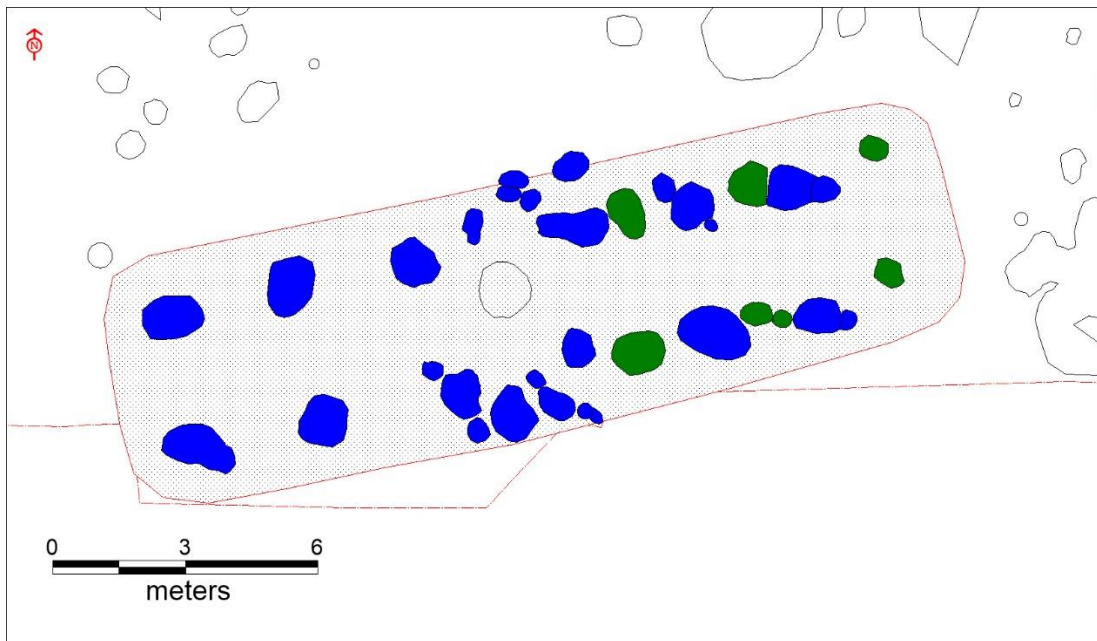
K50: Langhus, orienteret vestnordvest-østnordøst. Minimumslængde 16,4 meter, bredde ved indgangen 4,7 meter. Består af stolperne A5838, A5839, A5861, A5863, A5864, A5865, A5866, A5867, A5868, A5877, A5878, A5879, A5880, A5896, A6106, A6107, A6108, A6109, A6110, A6115, A6116, A6117, A6118, A6119, A6120, A6121, A6122, A6123, A6124, A6126, A6127, A6128, A6129 og A6130. Afstanden mellem de enkelte sæt fra vest mod øst: 2,8 meter, 2,8 meter, 3,9 meter (indgangsparti), 2,4 meter og 2,4. Dette er målt på den fase, som er markeret med blå på illustrationen. Den blå fase ser ud til at være ældst, bedømt ud fra stratigrafi i stolperne i den østlige del af huset.

Huset ligger i den sydligste kant af det lille udgravningsfelt, og er opbygget af 3 sæt tagbærende stolper i den vestlige del, mens der er 3 sæt tagbærende stolper i to byggefaser i den østlige del. Desuden ses indgange mod både syd og nord, placeret mellem det 3. og 4. tagbærende sæt. Den østlige del af huset har sandsynligvis rummet dyr, og måske derfor pga. slid fra disse, har det været nødvendigt at reovere denne del. Indgangene ser også ud til at være sat om en eller flere gange.

Figur 27: Perspektivtegning af en huskonstruktion/langhus fra romersk jernalder.

Figur 28: Langhus K50. Det ses tydeligt, at der er mindst 2 faser i den østlige ende af huset (stalden), mens det kun kan ses i snit, at vestenden faktisk også har været sat om. Indgangene er også præget af reparation.

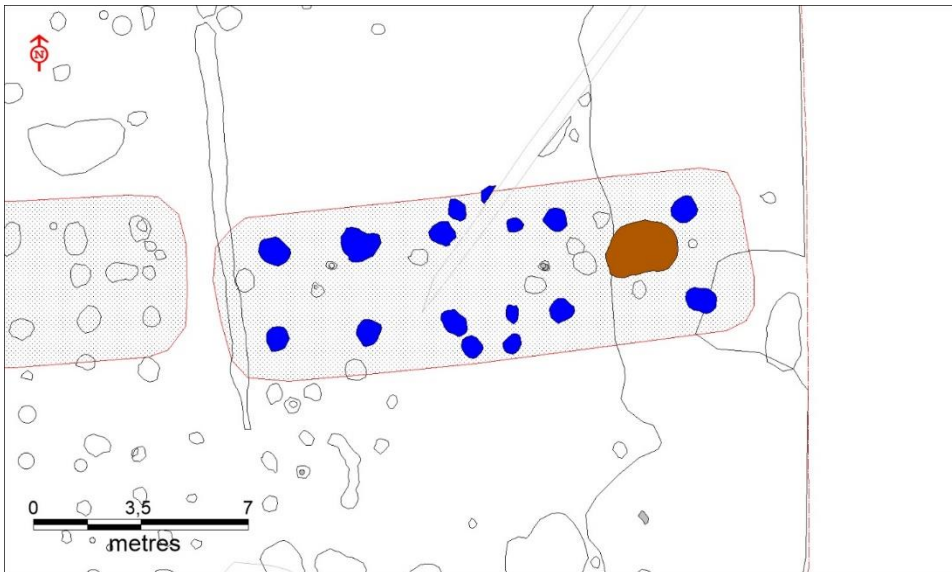
De tagbærende stolper er i flere tilfælde af en sådan beskaffenhed, at der sandsynligvis også er udskiftninger i den vestlige ende. Det er brede og dybe stolper, som i bunden har flere niveauer, der kunne tyde på, at der har været gravet flere stolper ned og altså også lavet udskiftninger her.

Bredden af stolperne er i flere tilfælde over en meter, og dybden svinger mellem 30 og 60 cm.

Datering: Der findes en AMS-datering fra tagbærende stolpehul A6122, men den er på ingen måde retvisende, og lander et sted på overgangen mellem yngre bronzealder/ældre førromersk jernalder. I stedet dateres ud fra hustypologi, hvilket anslår en datering omkring yngre førromersk-ældre romersk jernalder.

K51: Langhus, orienteret vestnordvest-østnordøst. Minimumslængde 13,5 meter, bredde ved indgang 4,6 meter. Består af stolperne A5991, A5996, A5998, A5999, A6000, A6002, A6003, A6005, A6006, A6007, A6009, A6012, A6013, A6016, A6017, A6018, A6019, A6022 og A6023. Afstanden mellem de enkelte sæt fra vest mod øst: 2,8 meter, 2,7 meter, 2,4 meter (indgangsparti), 1,3 meter og 4,2 meter. De to rum i beboelsen er stort set lige store. Indgangsrummet er noget mindre end i hus K50, og rummene i stalddelen er hhv. 1,3 meter og 4,2 meter, altså et noget snævert rum efterfulgt af et større rum yderst i stalddelen.

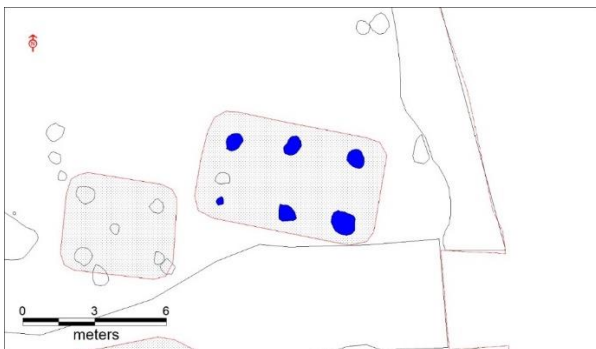
Huset består af 3 sæt tagbærende stolper i den vestlige ende og 2 sæt tagbærende stolper i den østlige ende. Stolperne er meget ensartede, og rummer i de fleste tilfælde kun et enkelt lag og måske et stolpespor, er fladbundede til let rundbundede og har rette eller let buede sider. Et område i den østlige ende af huset (A6007) er tolket som en grebning. Anlægget er 16 cm dybt, 205 cm bredt i et vest-øst-snit, fladbundet og består af mørkt gråbrunt leret sand. I fylden er der fundet en kværnsten.

Figur 29: Langhus K51. Mulig grebning markeret med brun farve.

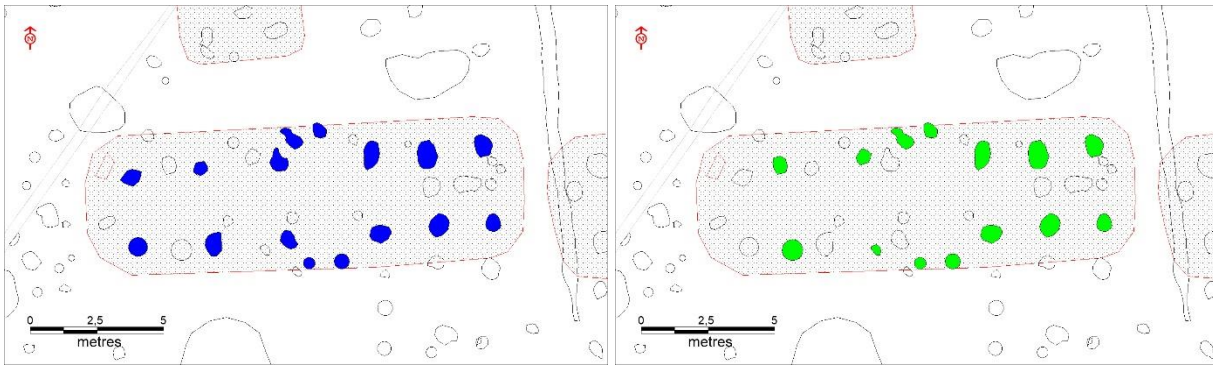
K52: Økonomibygning, orienteret vestnordvest-østsydøst. Minimumslængde 5,2 meter, minimumsbredde 2,8 meter. Består af stolperne A5796, A5798, A5799, A5800, A5801 og A5802. Afstanden mellem de enkelte sæt fra vest mod øst: 2,4 meter, 2,6 meter. Huset er således næsten helt symmetrisk opført med lige store mellemrum mellem de tagbærende stolper.

Bygningen består af 3 sæt tagbærende stolper, som er ret forskellige i form. Dybden er mellem 20-32 cm, mens bredden er mellem 30 og 110 cm. Man kunne forestille sig, at denne økonomibygning hører til hovedhus K68, da den ligger placeret ca. 7 meter nordøst for K68.

Figur 30: Økonomibygning K52.

K53: Langhus i to faser, orienteret stort set vest-øst. Minimumslængde i blå fase 13,2 meter, bredde 5 meter. Består af stolperne A5988, A6050, A6052, A6055, A6057, A6137, A6304, A6305, A6306, A6307, A6308, A6310, A6311, A6312, A6313, A6319, A6322, A6323, A6325. Fund: X1286, X1287, X1288 og X1289.

Figur 31: Langhus K53. To versioner af huset. Hvilken en af versionerne, der er den første kan ikke bekræftes stratigrafisk.

Bygningen er bygget i to faser, hvor den østlige ende af huset bliver genbrugt, inklusiv indgangen, mens den vestlige ende (beboelsesdelen) laves om. Konstruktionen består af to versioner, (se ovenstående illustrationer) den ene er blå fase med 6 tagbærende sæt og indgange mod både syd og nord, og som er beliggende mellem 3. og 4. tagbærende sæt. Den grønne husfase består af 5 stolpesæt, og er ligeså troværdig i layout i forhold til indgangsstolper og den generelle harmoni i bygningen. Derfor er formodningen, at der er tale om to faser af det samme hus. I den grønne fase ser man faktisk et mere harmonisk indgangsparti. Der er ikke observeret flere faser i indgangsstolperne.

Der ligger sandsynligvis en tre-sæts økonomibygning indenfor K53 (kaldes K155), men her er alle stolper ikke undersøgt, og kan derfor ikke bekræftes andet end på udseende og mål.

Der er fundet både fin ornamenteret keramik samt et rundhugget skår fra oprensning af K53. Det er dog ikke til at sige præcist hvorfra skårene stammer.

Figur 32: Fund fra overfladen ved K53. Kar med linjeornamentik samt et lille rundhugget skår.

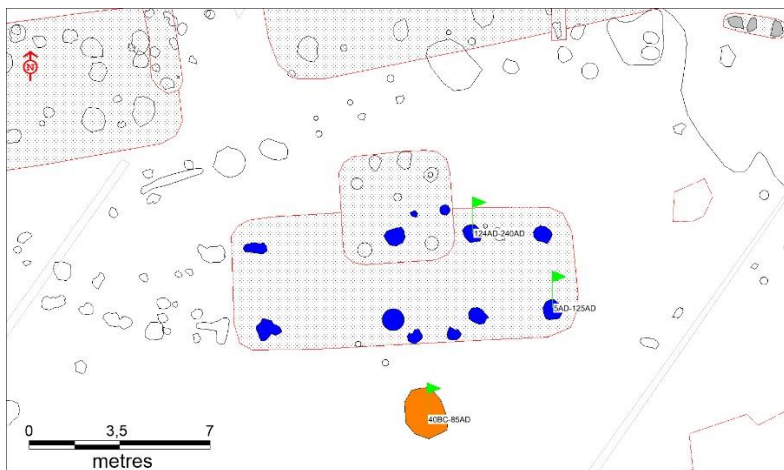
K54: Økonomibygning, orienteret stort set vest-øst. Minimumslængde 11 meter, bredde 4,8 meter. Består af stolperne A6704, A6705, A6708, A6709, A6711, A6714, A6719, A6721, A6723, A6726, A6727 og A6728. Afstand mellem de enkelte sæt fra vest mod øst: 5,5 meter, 3 meter (indgang) og 2,6 meter. Afstanden mellem stolpeparrene mod vest er altså noget større end mellem de andre to par.

Bygningen består af 4 sæt tagbærende stolper og indgange mod syd og nord. Indgangen mod nord var noget tvivlsom, men det kan ikke udelukkes, at den bare er meget nedslidt eller knapt så dybt gravet i

jorden som den sydlige indgang. De tagbærende stolper var alle store og flotte med en dybde på 35-58 cm, bredde mellem 82-100 cm. Stolperne havde lige sider og flad bund og i fem af stolperne sås stolpespor, som der blev taget floteringsprøver fra.

Knap to meter syd for huset er der undersøgt en mile (A6729 – se beskrivelse af denne ovenfor) som sandsynligvis hænger sammen med hus K54 på en eller anden måde, da den rødbrune fyld i både stolper og mile er bemærkelsesværdigt ens. Det kan dog også tænkes at K54 er brændt. Derfor er den rødbrændte ler kendetegnende for begge konstruktioner. Ydermere er der fundet keramik med samme type ornamentik i både K54 samt i milen, hvilket kunne tyde på sammenhæng mellem de to konstruktioner.

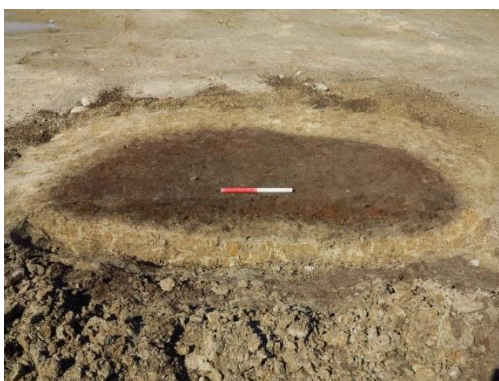

Figur 33: Økonomibygning K54 med markeret tilhørende mile A6729 (orange farve) mod syd.

Datering: Tagbærende stolpehul A6708: Laboratorienummer AAR 28819, resultat: 124 AD-240 AD.

Tagbærende stolpehul A6704: Laboratorienummer AAR 28818, resultat: 5 AD-125 AD, hvilket vil sige i starten af ældre romersk jernalder.

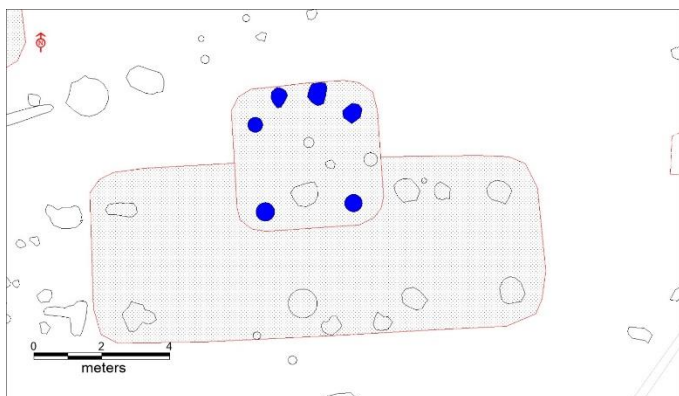
Desuden er milen A6729 dateret til 40 BC-85 AD, så der er stor sandsynlighed for, at de hører sammen.

Figur 34: Produktionsanlæg (mile) A6729.

K55: Økonomibygning, orienteret vest-øst til svagt mod vestsydvest-østnordøst. Spændet mellem stolperne i vest-østlig retning er 2,9 meter, mens spændet i nord-sydlig retning er 2,6 meter. Indgangen er 1,1 meter bred. Består af stolperne A6710, A6712, A6716, A6717, A6718 og A6720.

Bygningen består af 2 sæt tagbærende stolper samt to stolper, der danner en indgang mod nord. Stolperne er meget ensartede med lige sider og flad bund. Dybden ligger mellem 20-38 cm, mens bredden ligger mellem 59-64 cm. Stolperne mod syd har et rødt indhold, som ikke er tilstede i de nordlige stolper, og kunne tyde på, at der har været noget rødt lermateriale (nedbrændt hus K54?), som stolperne er blevet gravet ned igennem. Værkstedshuset overlapper K54, og pga. fylden i de sydlige stolper, som er fyldt med rødbrændt lermateriale, sandsynligvis fra K54, så antages det at K55 er yngre end K54.

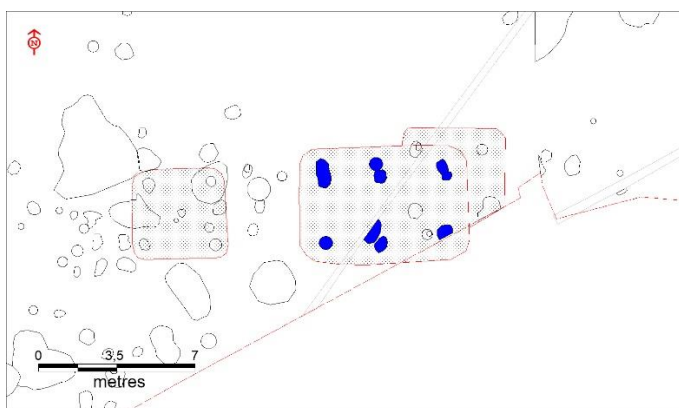

Figur 35: Værkstedshus K55, som overlapper økonomihus K54.

K56: Økonomibygning, orienteret vest-øst. Minimumslængde 5,3 meter, bredde 3,1 meter. Består af stolperne A6320, A6406, A6489, A6493, A6495, A6502, A6504, A6508 og A6510. Afstand mellem de enkelte sæt fra vest mod øst: 2,4 meter og 2,9 meter.

Bygningen består af 3 tagbærende par, og stolperne bærer præg af at være sat om en enkelt gang. Dybden af stolperne er mellem 18 og 40 cm, mens bredden er mellem 73-147 cm.

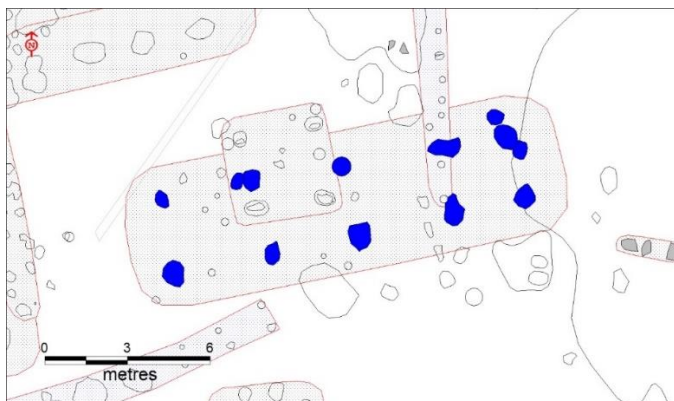
Overlapper staklade K92, men det er ikke muligt at afgøre evt. stratigrafiske forhold.

Figur 36: Økonomibygning K56.

K57: Langhus, orienteret sydvest-nordøst. Minimumslængde 12,7 meter, minimumsbredde 2,8 meter. Består af stolperne A6389, A6406, A6409, A6418, A6422, A6431, A6433, A6442, A6449, A6451, A6452, A6453 og A6736. Afstand mellem de enkelte sæt fra vest mod øst: 3,3 meter, 3,3 meter, 3,8 meter og 2,6 meter. De tagbærende stolper er mellem 20 og 45 cm dybe, mens de er mellem 77 og 140 cm brede. I snit er stolperne fladbundede, enkelte med ganske let rundet bund.

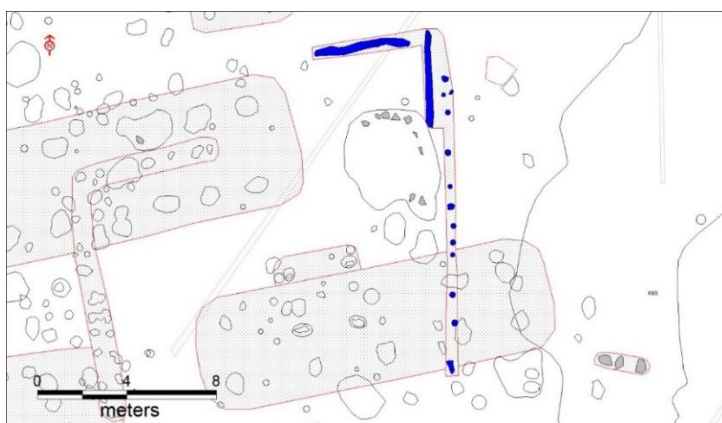
Bygningen har 5 sæt tagbærende stolper og en mulig indgang mellem 3. og 4. tagbærende par, selvom der ikke er stolper synlige. Bredden af spændet mellem de tagbærende par er her en smule større (3,8 meter), og derfor er det muligt, at man har haft en indgang her. Bygningen overlappes af staklade K67, men det er ikke muligt at sige, hvilken konstruktion er ældst.

Figur 37: Langhus K57. Huset ligger i kanten af et vådområde (ses mod øst), som jo givetvis må have været forholdsvis tørt i kanten ved husets opførelse.

K58: Hegn, løber nord-syd, med et knæk mod vest i nordenden af hegnet. Består af stolperne A6266, A6267, A6375, A6376, A6377, A6378, A6380, A6381, A6382, A6386, A6398, A6399, A6400, A6401, A6407, A6408, A6413.

Hegn K58 består af en række N-S gående stolper samt to hegnsgrøfter. Det er sandsynligt, at hegnet hører til hus K59, som ligger lige vest for hegnet, samt hegn K156 som løber vest-øst lige syd for hus K59. Samlet kunne de to hegn danne den østlige afgrænsning af en gårdsenhed, hvor hus K59 er hovedhuset. Forslag til gårdsenheder beskrives i øvrigt senere i rapporten.

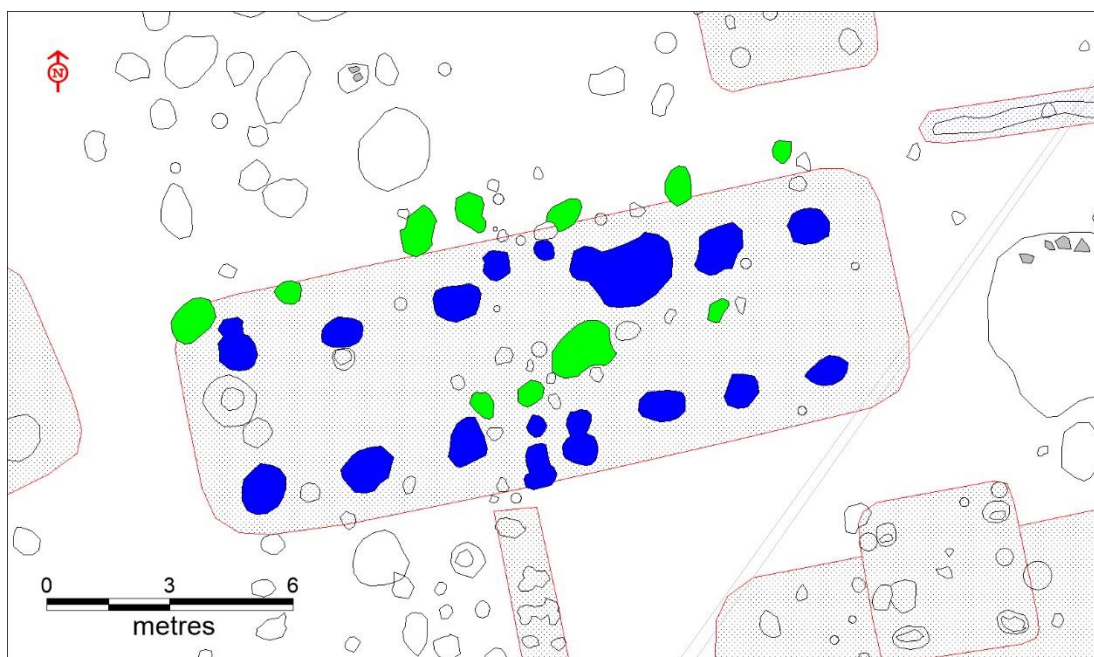

Figur 38: Hegn K58.

K59: Langhus, orienteret vestsydvest-østnordøst. Minimumslængde 14 meter, nord-sydlig bredde ved indgang 5,3 meter. Består af stolperne A6271, A6388, A6393, A6394, A6396, A7229, A7232, A7233, A7235, A7236, A7250, A7253, A7254, A7259, A7261, A7364, A7366. Afstand mellem de enkelte sæt fra vest mod øst: 2,5 meter, 2,9 meter, 4,2 meter (indgangsparti), 2,0 meter og 2,2 meter. De tagbærende stolper er

stort set alle sammen over en meter brede, minimum 30 cm dybe, med lige til let skrånende sider og flad bund.

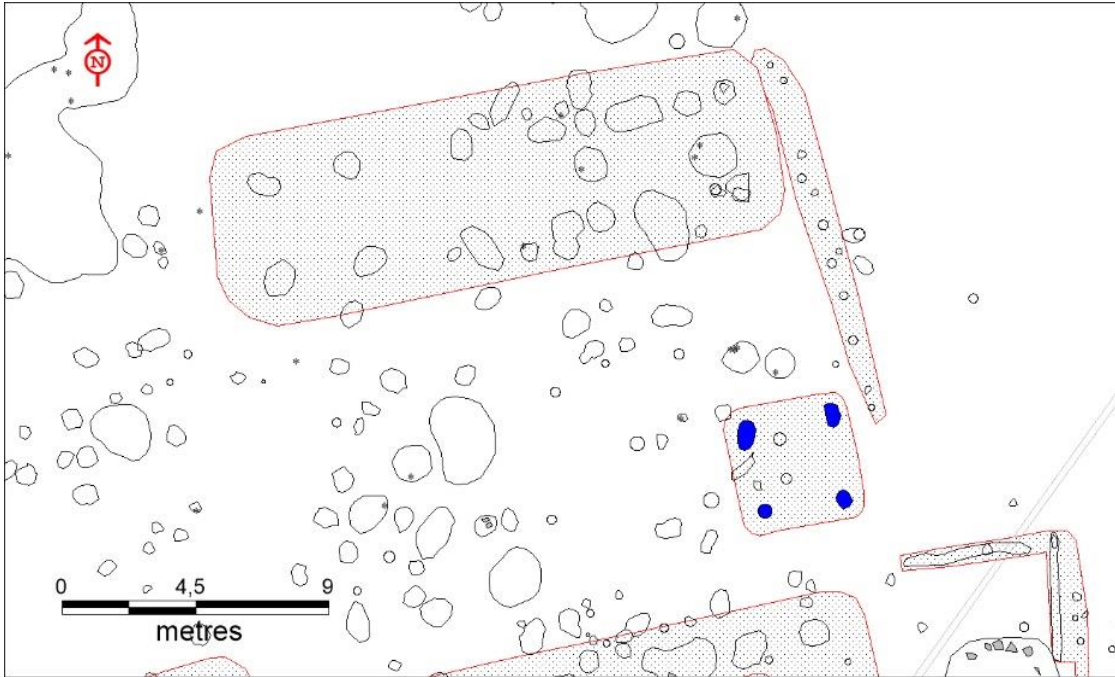
Figur 39: K59, som tilsyneladende er overlejret af et andet hus K160 (grønne stolper).

K59 er placeret på kompakt leret sand. Konstruktionen overlejres af en del større stolper, som hører til et andet hus, K160 (grønne stolper på illustrationen ovenfor). Dette hus er desværre ikke undersøgt. En hel del anlæg i området blev ikke snittet pga. traktose i jorden, og derfor er mange af de stolper, som er "til overs" ikke knyttet til anlæg. Jorden her gemmer helt sikkert på flere oversete stolper og dermed konstruktioner, da stolperne var meget lyse i fylden. Det blev prioriteret at få snittet de kendte konstruktioner, og det tog lang tid med de dybe stolper i den hårde jord.

K59 består af 6 sæt tagbærende stolper samt indgang mod både nord og syd mellem 3. og 4 stolpepar. Det på illustrationen markerede hus (grøn farve), er sandsynligvis en forgænger/efterfølger til K59, da forløbet er meget ens. Ingen stratigrafi er fastslået.

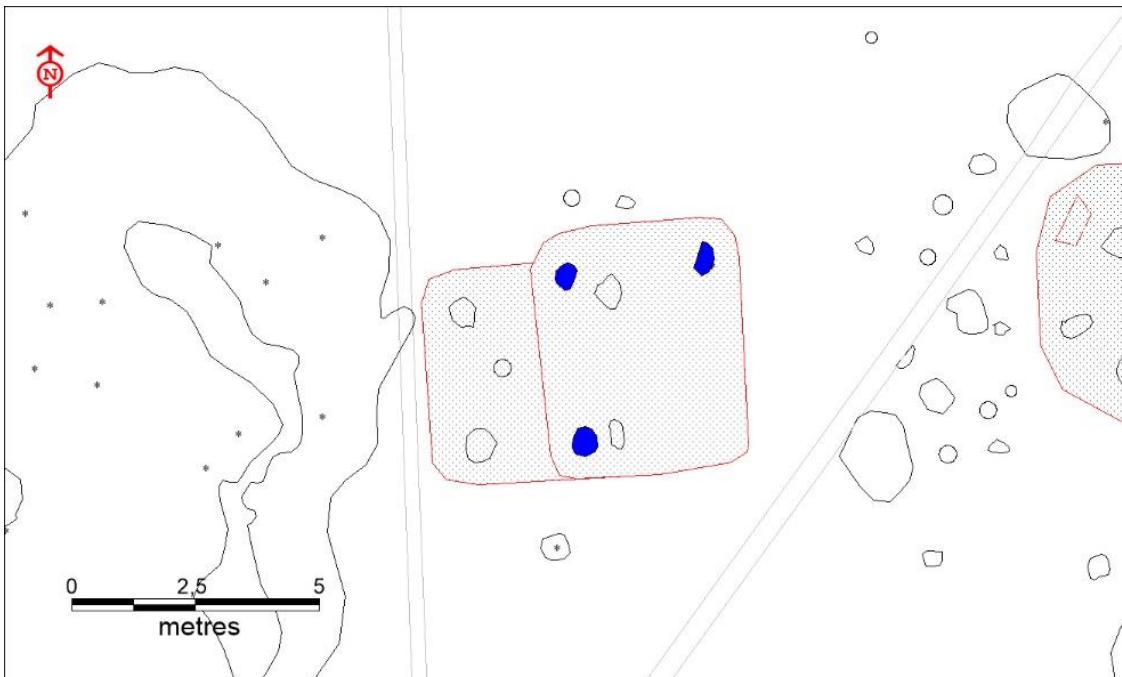
K60: Staklade, orienteret vestsydvest-østnordøst. 2,8 meter mellem de tagbærende stolper, kvadratisk. Består af stolperne A6276, A6277, A6281, A6538.

Konstruktion ligger på et terræn, der er let skrånende mod vest. Stolperne er noget uens i form, mellem ca. 70 -112 cm brede og ca. 25 cm dybe, let skrånende sider og flad bund. Fylden er gråbrunt sandet ler med trækulsnister. Keramik fra A6538 udviser ingen brugbare karakteristika i.f.t datering. Hører sandsynligvis til hus K75, som ligger lige nord for stakladen.

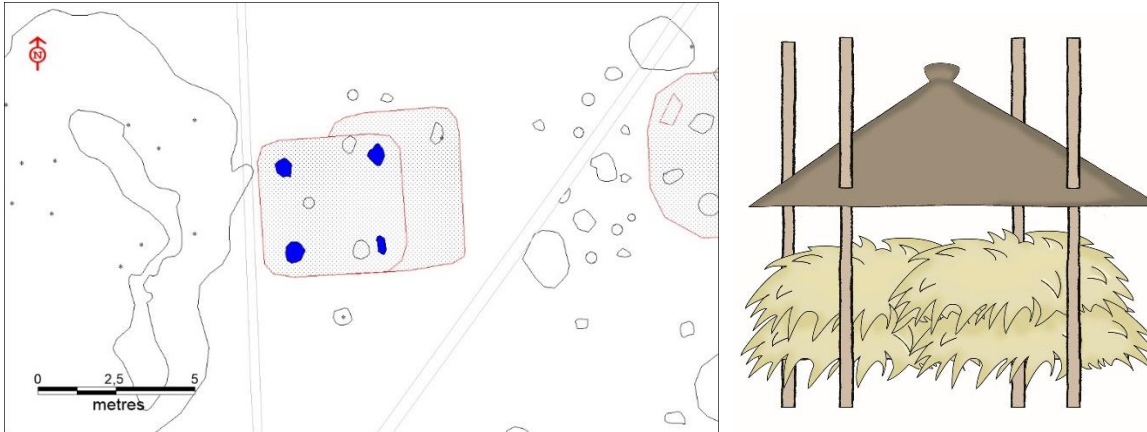

Figur 40: Staklade K60.

K61: Staklade, orienteret stort set vest-øst. 2,8 meter mellem de tagbærende stolper på øst-vestaksen, nord-syd er der 3,4 meter, altså en svagt rektangulær bygning. Består af stolperne A6290, A6556, A6560, tre lidt uens stolper, den sydøstlige ses ikke mere. Der er ledt efter den. Måske ses en grålig rest, som kun er ganske tynd. Konstruktionen ligger på sandet, hård jord med udfældninger. Overlappes af K62, men det er ikke muligt at afgøre hvilken konstruktion, der er ældst. Formodentlig en del af gården, hvori langhus K53 er hovedhus. En af to byggefaser (K62 er overlappende fase).

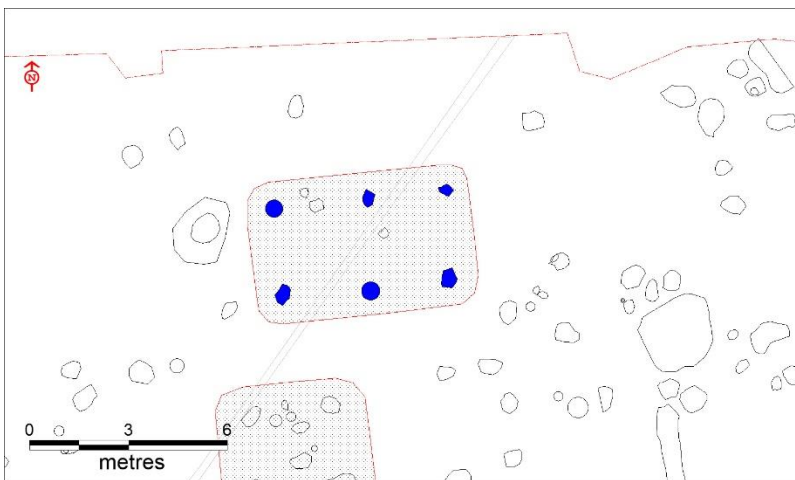
Figur 41: Staklade K61.

Figur 42: Staklade K62, samt rekonstruktionsforslag.

K62: Staklade. Orienteret omtrent vest-øst. 2,9 meter mellem de tagbærende stolper på øst-vestaksen, nord-syd er der 3,0 meter, altså stort set et kvadrat. Består af stolperne A6287, A6291, A6555, A6557, som er ret ens. Stolpebredden ligger mellem 40-75 cm, og ca. 20 cm dybde, fladbundede. Ligger let forskudt for K61, og kan altså ikke være samtidig med denne. Ingen stratigrafi kan observeres. Undergrunden er hård, sandet jord med udfældninger, og konstruktionen er beliggende på plant område. Formodentlig en del af gården, hvori langhus K53 er hovedhus. En af to byggefaser (K61 er overlappende fase).

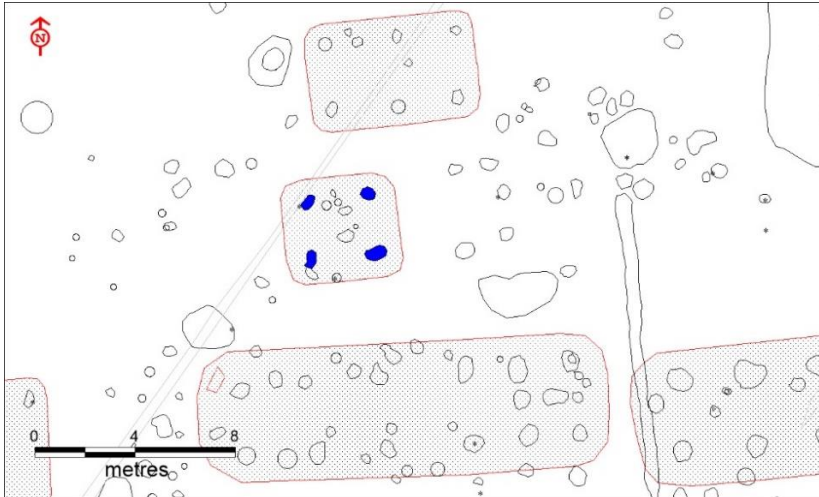
K63: Økonomibygning, orienteret omtrent vest-øst. Minimumslængde 5,7 meter, minimumsbredde 2,6 meter. Består af stolperne A6599, A6600, A6602, A6604, A6607, A6608. Stolperne er lidt uens i form og udseende. Ligger i område med hårdt sand med udfældninger på plant område. Oprindeligt var tanken, at der manglede et sæt tagbærende mere, men det er formodentlig ikke tilfældet, da der ses andre 3-sæts småhuse på bopladsen. Sandsynligvis en del af gårdsenheden, hvori langhus K53 er hovedhus.

Figur 43: Økonomibygning K63.

K64: Staklade, orienteret stort set vest-øst. 2,5 meter mellem de tagbærende stolper på øst-vestaksen, nord-syd er der ligeledes 2,5 meter, altså et pænt kvadrat. Består af stolperne A6570, A6573, A6580 og A6581. Ret ens udseende stolper, som ligger på plant område. Undergrunden er sandet med udfældninger. I stolpen A6581 er der fundet en kværnsten og en anden flad sten, liggende i bunden af stolpen, sikkert fordi man har villet fundere stolpen på god, fast grund.

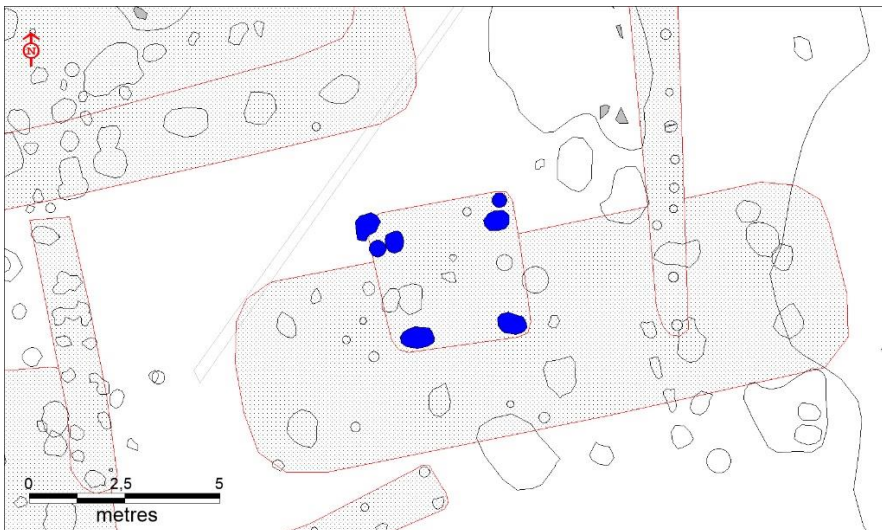

Figur 44: Staklade K64.

K66: Hegn, fletværkshegn. Orienteret omtrent nord-syd. Består af A6282, A6283, A6285, A6553, A6548, A6549, A6547, A6546, A6545, A6544, A6737, A6738. Opgivet snittet pga. meget hård jord. Hegnet så fint ud ved muldafrømning med regelmæssigt placerede, ensartede stolper.

K67: Staklade, orienteret vestsydvest-østnordøst. 2,8 x 2,7 meter. Består af stolperne A6423, A6425, A6429, A6430, A6432, A6755, A6756, A6757, A6758. Stakladen har fire meget ens stolper (A6423, A6432, A6757, A6755), alle med mørke aflange stolpespor. Ydermere 3 stolper, som kan være udskiftninger for de nordlige stolper. Ligger delvist og overlapper langhus K57 og har en lidt anden orientering. Kompakt fyld. Der er taget jordprøver til floterung.

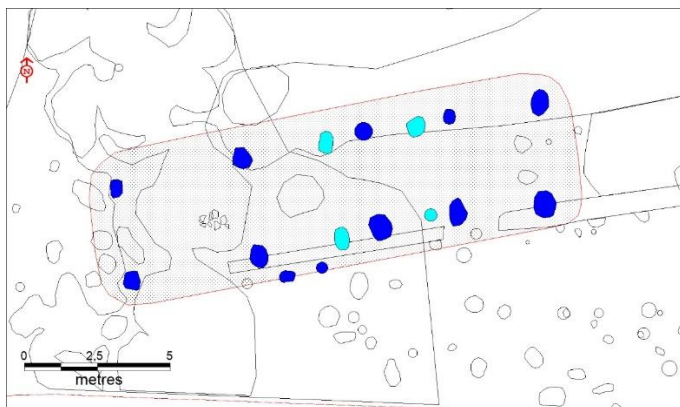

Figur 45: K67, staklade. Overlapper hus K57.

K68: Langhus med 5 sæt tagbærende, og en enkelt indgang mod syd. Muligvis mangler der et tagbærende sæt og en indgang mere, som kunne gemme sig under kulturlag A5781/6142. Orienteret vestsydvest-østnordøst. Består af stolperne A5902, A5903, A5906, A6134, A6146, A6147, A6148, A6149, A6150, A6151,

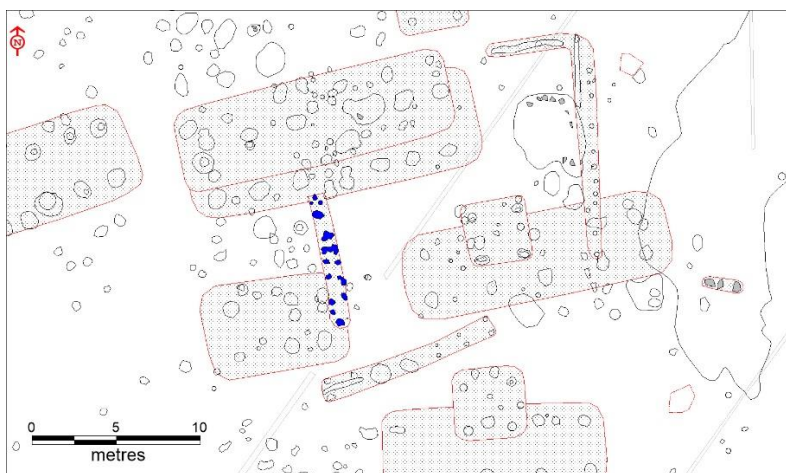
A6152, A6153, A6155, A6157, A6158, A6168, A6173. Minimumslængde 14,9 meter, anslået bredde 4,9 meter ved indgangen. Afstanden mellem de enkelte sæt fra vest mod øst: 4,4 meter, 4,2 meter (indgangsparti), 3,0 meter og 3,0 meter. Desuden ses der to sæt tagbærende i den østlige del af huset, som formodes at være udskiftninger (se illustration – de turkis stolper). Stolperne A6147, A6149, A6150 og 6153 er lavbundede og simple i forhold til resten af stolperne i huset, som er dybe, fladbundede og med flere lag samt stolpespor flere steder (diameter ca. 75 cm, dybde ca. 30-50 cm). Derfor formodes disse 4 lavbundede, simple stolper enten at være en selvstændig konstruktion, eksempelvis staklade, eller også er det en senere udskiftning i hus K68.

Bygningen er fundet delvist dækket af overliggende kulturlag, men formodes ud fra udseende og opbygning at være af samme alder som de andre langhuse i området.

Figur 46: Hus K68, med mulig udskiftningsfase eller overlappende staklade (turkis stolper).

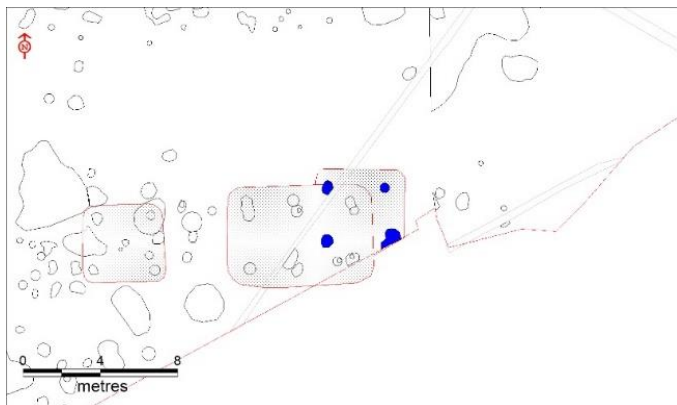
K69: Hegn, består af stolperne A7255, A7257, A7258, A7269, A7280, A7281, A7282, A7283, A7286, A7287, A7288, A7291, A7292 og A7296. Muligvis er der flere tilhørende stolper mod nord, men her ligger der flere huse, som er med til at forplumre billedet noget.

Figur 47: Faskinehegn K69.

Bygget op som faskinehegn, hvor der ses to rækker tætstillede stolper. Ej snittet. Bredde mellem stolperne ca. 60 cm.

K70: Staklade, orienteret øst-vest. Består af stolperne A6492, A6499, A6500. Den sidste stolpe formodentlig opslugt af grube A6494. Måler 3 meter fra vest til øst-stolperne, mens der er 2,7 meter fra nord til syd. Overlappes af en lille 3 sæts økonomibygning. Ingen stratigrafi mellem de to bygninger.

Figur 48: Staklade K70.

K71: Registreret som hegn, ser dog noget tilfældigt ud. Går i en nord-sydlig uregelmæssig række henover husene K72 og K73. Stolperne er varierende i udseende, og derfor er der sandsynligvis ikke tale om et hegn, men nok nærmere en lidt tilfældig række af stolper.

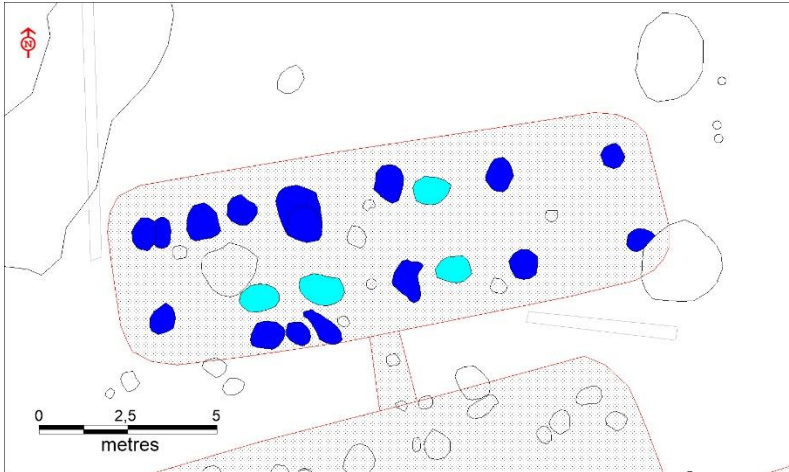
K72: Langhus, orienteret vestsydvest-østnordøst. Tilsyneladende 5 sæt tagbærende stolpehuller. Består af stolperne A6949, A6951, A6952, A6956, A6957, A6958, A6959, A6960, A6962, A6963, A6964, A6966, A6967, A6968, A6998, A6999, A7001, A7002, A8329, A8330, A8331. Generelt pæne, brede stolper af let ovalt tilsnit. Ser ud til at bestå af 2 faser. I østenden er det meget tydeligt, da den ene fase har ovale stolper, som er orienteret N-S, mens den anden faser stolper er ovale, og orienteret Ø-V. Dette gælder indtil midten, hvor vestenden bliver mere kompliceret med udskiftninger. Ligger på let skrånende undergrund mod vest. En søgegrøft har taget ca. 30 cm af toppen af det tagbærende par, som ligger helt mod øst. Nedgravningerne er noget utydelige, især i fladen.

Firestolpeanlæg

Firestolpeanlæg er små kvadratiske bygninger, bestående af i alt fire stolper.

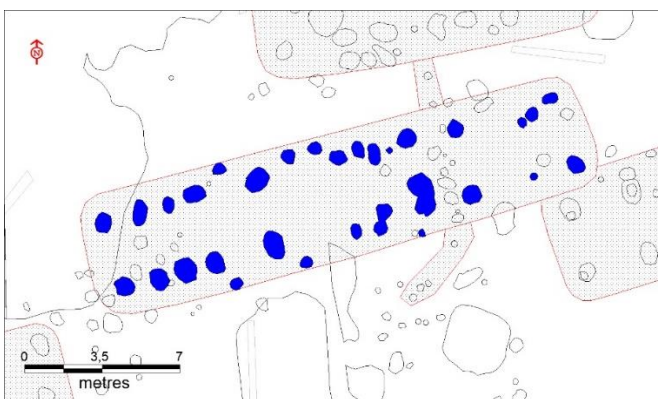
Disse små bygninger kan være små bygninger uden vægge men med et tag - brugt til opbevaring af halm, hø eller andet forråd. Bygningerne kan dog også have spor af vægge og indgange - og så formodentlig brugt til forskellige håndværksaktiviteter, opbevaring og lignende.

Figur 49: Hus K72. Der ses flere faser i huset. De turkis stolper er ovale i en øst-vestlig retning, mens de andre stolper har en nord-sydlig orientering.

K73: Langhus, orienteret vestsydvest-østnordøst. Består af stolperne A6916, A6917, A6923, A6924, A6925, A6928, A6929, A6930, A6932, A6933, A6934, A6935, A6940, A6941, A6943, A6944, A6947, A6948, A6977, A6978, A6979, A6980, A6985, A6989, A6991, A6992, A6993, A6994, A6995, A6996, A7005, A8325, A8332. Husets minimumslængde fra vest til øst er hele 21 meter, hvilket er temmelig langt for Skovby Nygårds ældre romertidshuse. Husbredden målt tværs over fra indgang til indgang er 4,9 meter. Spændet mellem stolperne i de enkelte sæt er 3,1 meter. Der er tale om et 3-skibet langhus bestående af i hvert fald 6 sæt tagstolper med diverse udskiftninger. Indgange og få mulige vægstolper blev konstateret. Stolperne fremstod simple med et enkelt lag, og ens i fyld, bortset fra det østligste sæt tagstolper - her optrådte der rødligt fyld i stolpehullerne (udsat for varmepåvirkning?). Stolperne i den vestligste del af huset fremstod meget kompakte og sammenpressede, hvilket givetvis skyldes traktose opstået pga. tung, gentagen færdsel på området.

Figur 50: Langhus K73. Det ses tydeligt, at der er flere byggefaser. Det er dog ikke lykkedes at fastslå, hvilke stolper der hører til hvilke faser.

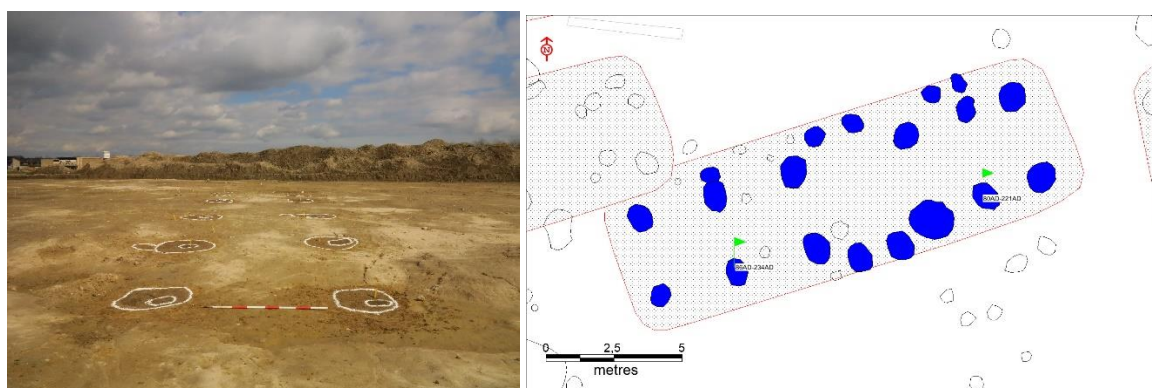
Huset lå placeret på et plateau, der steg fra vest mod øst omtrent med 20 cm, bortset fra ved det østligste sæt tagstolper (A6932 og A6330), hvor terrænet pludselig foretog et dyk, hvilket skyldes placering af en søgegrøft fra forundersøgelsen. Dette forklarer formentlig også stolpernes ringe dybde i den vestligste del af huset. Sikre indvendige konstruktioner er ikke påtruffet, men det, som er beskrevet som hegn K71 kan

måske være en opdeling i huset nærmere end det er et hegn. Huset overlapper K74 i det nordvestlige hjørne, og disse to konstruktioner kan derfor ikke være samtidige.

Figur 51: Tagbærende stolpe A6993 i hus K73.

K74: Langhus, orienteret vestsydvest-østnordøst. Består af stolperne A6897, A6898, A7042, A7044, A7045, A7047, A7048, A7049, A7051, A7052, A7054, A7055, A7056, A7057, A7058, A7059, A7060, A7061, A7346, A8322, A8323, A8324. Husets minimumslængde fra yderste vestlige tagbærende stolpe til yderste østlige tagbærende stolpe er 14,6 meter. Afstand mellem de tagbærende stolper fra vest mod øst: 2,9 meter, 2,9 meter, 4,3 meter, 2,3 meter og 1,9 meter. Bredde tværs over huset ved indgangsstolperne er 4,9 meter, mens spændet mellem stolperne er 2,9 meter inde i selve huset. Huset ligger på plan undergrund, og undergrunden er sandet ler. Den vestlige del er der taget for meget jord af med maskinen, og de to vestligste par mangler minimum 20 cm i toppen. Stolperne er meget ens i udseende og form, næsten alle havde fint stolpespor, som der er taget jordprøve af. Enkelte andre mulige stolper hører muligvis til huset. Dette er dog noget usikkert, da de er ret forskellige i udseende. Huset fremstår bygget i en enkelt fase.

Figur 52: Langhus K74 med de flotte stolpespor. Ved siden af ses oversigten med de to C14-dateringer.

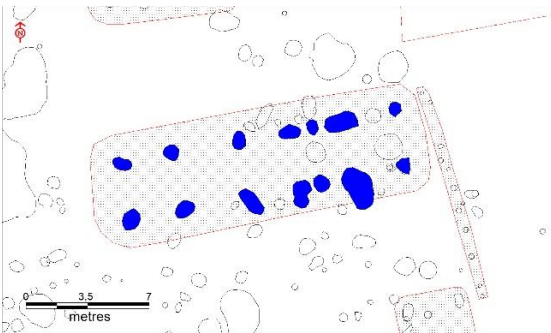
Der er foretaget to AMS-dateringer: Laboratorienummer AAR 28821 fra tagbærende stolpe A7042. Dateringen lyder 86 e.Kr. – 234 e.Kr., hvilket vil sige ældre romersk jernalder. Den anden datering stammer fra tagbærende stolpe A7060, og har laboratorienummer AAR28820. Dateringen herfra korresponderer fint med den første, idet denne lander på 80 e.Kr. – 221 e.Kr.

Figur 53: Keramik med negleindtryk fra hus K74, tagbærende stolpe A7055.

K75: Langhus, orienteret vestsydvest-østnordøst. Består af stolperne A6971, A7144, A7145, A7147, A7148, A7149, A7151, A7152, A7153, A7155, A7163, A7164, A7165, A7166, A7365. Husets minimumslængde fra yderste vestlige tagbærende stolpe til yderste østlige tagbærende stolpe er 16 meter. Spændet mellem tagstolperne i de enkelte sæt er 3,4 meter, hvilket faktisk er næsten en halv meter mere end sædvanligt på denne bebyggelse.

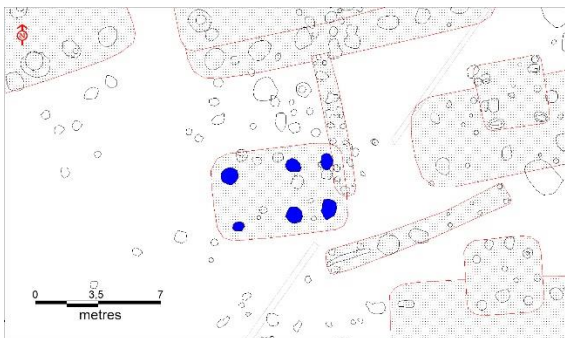
Fremstår kun delvist snittet, så en komplet udredning kan ikke gives. Men det ser dog ud som om, at huset er konstrueret med 6 tagbærende sæt og en enkelt udskiftning. Der er ikke fundet indgangsstolper eller vægstolper.

Figur 54: Langhus K75.

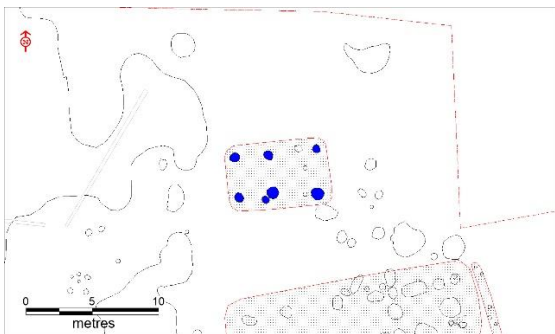
K76: Økonomibygning, orienteret vestsydvest-østnordøst. Består af stolperne A7297, A7309, A7301, A7303, A7306, A7293 (de to sidstnævnte stolper er snittet). Afstand mellem de tagbærende stolper fra vest mod øst er hhv. 3,6 meter og 1,9 meter. Afstanden mellem stolperne i nord-sydlig retning er 2,9 meter. Hvordan bygningen relaterer sig til hegn K69, det er uvist.

Figur 55: Økonomibygning K76.

K77: Økonomibygning med 3 tagbærende stolpesæt, orienteret stort set øst-vest. Består af stolperne A7124, A7125, A7128, A7129, A7131, A8320 og A8321. Afstand mellem de tagbærende stolper fra vest til øst: 2,6 meter og 3,6 meter. Afstanden mellem stolperne i nord-sydlig retning er 2,9 meter.

Figur 56: Økonomibygning K77.

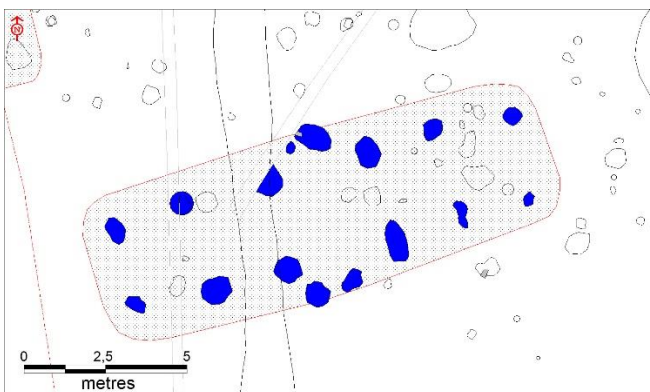
K79: Langhus, orienteret vestsydvest-østnordøst. Består af stolperne A7546, A7547, A7552, A7553, A7554, A7555, A7556, A7557, A7558, A7560, A7564, A7570, A7758, A7759, A7760, A7761. Husets minimumslængde fra yderste vestlige tagbærende stolpe til yderste østlige tagbærende stolpe er 14,4 meter. Afstanden mellem de tagbærende stolper fra vest mod øst: 2,5 meter, 3,0 meter, 3,9 meter (indgangsparti), 2,3 meter og 2,4 meter. Afstanden mellem stolperne nord-syd: 3,2 meter. Bredden tværs over huset fra indgangsstolpe til indgangsstolpe: 5,1 meter.

Hus K79 ligger på plant sandet ler eller leret sand, bortset fra de 2 vestligste sæt, som ligger i vådbundsagtigt fyld, samt i øvrigt lige op ad et nyere tids tofteskel. De vestligste stolper ligger lidt lavere, da de var svære at se i vådbundsfylden og dermed er der gravet mere af med maskinen, men alligevel har de samme dybde og udseende som stolperne i resten af huset. Ret ensartede tagbærende stolper, ovale i fladen, og pænt firkantede i snit, med flad bund. 3 sæt tagbærende stolper på hver sin side af indgangen mod både vest og øst. Indgangen er ikke placeret helt symmetrisk i indgangspartiet, men er trukket lidt ud mod vest. Interessant nok er det dog alligevel præcis midt på huset. Hvis der måles fra midten af indgangen og ud til yderste tagbærende stolpe, så er der 7,15 meter mod både vest og øst.

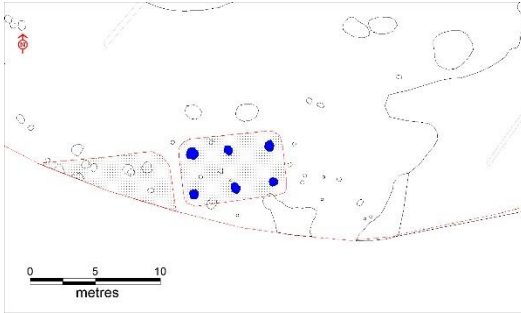
Figur 57: Langhus K79.

K80: Langhus, orienteret vestsydvest-østnordøst. Består af stolperne A7626, A7629, A7633, A7640, A7663, A7667, A7668, A7669, A7670, A7671, A7675, A7678, A7680, A7681, A7682, A7683. Minimumslængde på huset er 12,8 meter. Afstanden mellem de tagbærende stolper fra vest mod øst: 2,5 meter, 2,2 meter, 3,4 meter (indgangsparti), 2,2 meter og 2,4 meter. Afstanden mellem stolperne fra nord-syd er 2,7 meter. Bredden af huset målt ved indgangene er 4,8 meter, og huset er konstrueret med 6 sæt tagbærende stolper. Huset ligger på plant leret sand, men husets østlige ende befinder sig få meter fra vådområdet midt i udgravningsfeltet. Huset er gennemskåret af to drængrøfter, hvilket berører to tagbærende stolper og to indgangsstolper. De tagbærende stolper indeholder i flere tilfælde mange sten. Man har ofte valgt flade sten, og flere af stenene fremkom nær stolpernes bund (stenskoning?).

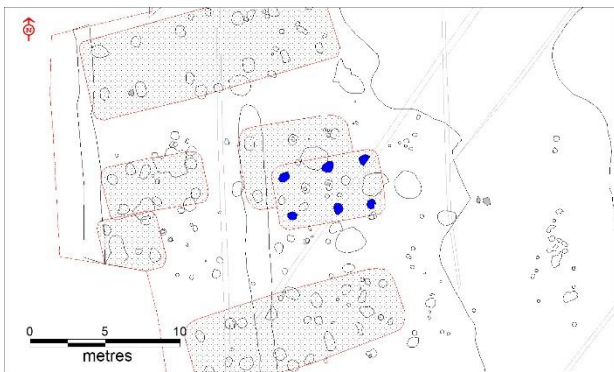
Figur 58: Hus K80. Gennemskæres af nyere tids tofteskel samt flere dræn.

K81: Økonomibygning, orienteret vest-øst med en lille drejning mod vestsydvest-østsydøst. Består af stolperne A7716, A7719, A7722, A7726, A7730 og A7731. Afstand mellem stolperne fra vest mod øst: 2, 8 meter og 3,1 meter. Den nord-sydlig afstand mellem stolperne er 2,9 meter. Værksted/udhus med 3 sæt tagbærende stolper. Alle formmæssigt ret ens, ligeledes fyld. Ligger på plan undergrund, måske med let fald mod syd.

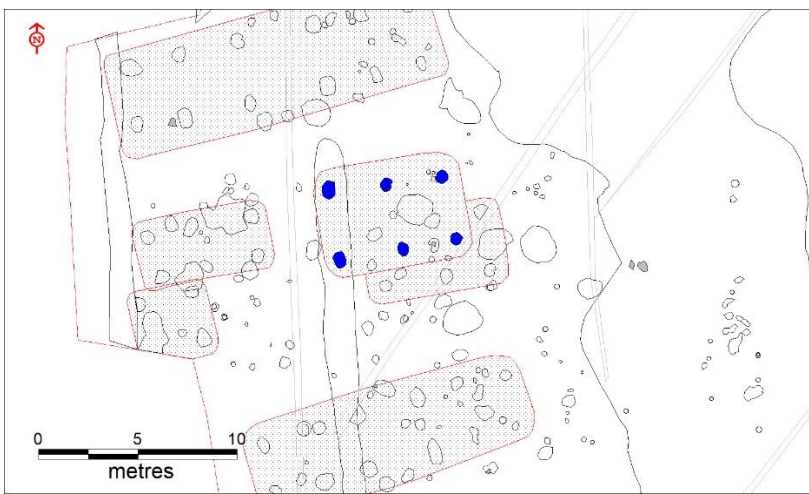
Figur 59: Økonomibygning K81.

K82: Økonomibygning, orienteret vestsydvest-østnordøst. Består af stolperne A7598, A7603, A7606, A7612, A7791, A7793. 3-sæts udhus. Ret ens i både fyld og form. Undergrunden er plant, sandet ler. Afstanden mellem stolperne fra vest mod øst: 2,9 meter og 2,5 meter. Spændet mellem stolperne nord-syd er 2,9 meter.

Figur 60: Økonomibygning K82.

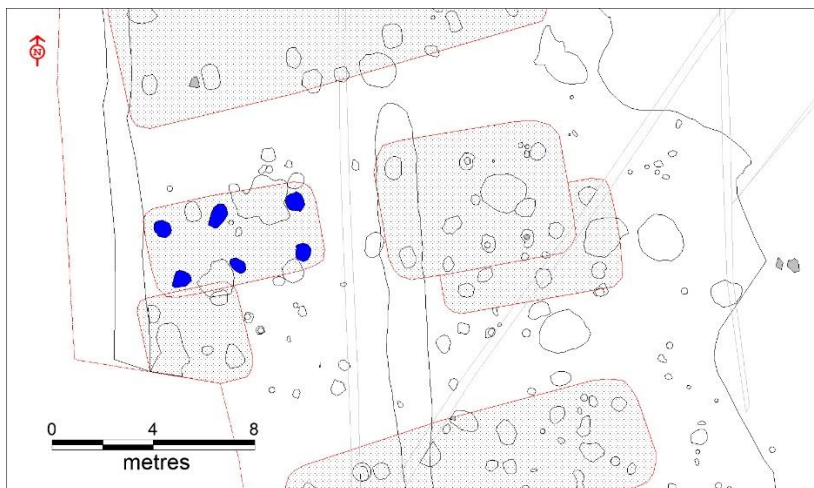
K83: Økonomibygning, orienteret vestsydvest-østnordøst. Består af stolperne A7578, A7580, A7581, A7610, A7790, A7792. Afstanden mellem stolperne fra vest mod øst: 2,9 meter og 2,8 meter. Spændet mellem stolperne i nord-sydlig retning er 3,2 meter. Ret ens i både fyld og form. Undergrunden er plant, sandet ler.

Figur 61: Økonomibygning K83.

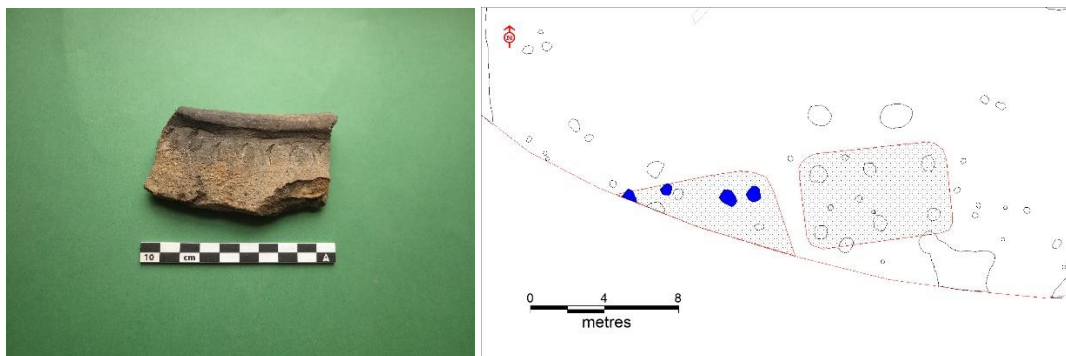

K84: Økonomibygning, orienteret vestsydvest-østnordøst. Består af stolperne A7588, A7803, A7806, A7807, A7809, A7812. Afstanden mellem stolperne fra vest mod øst: 2,2 meter og 3 meter. Spændet mellem stolperne i nord-sydlig retning er 2,1 meter. 3-sæts udhus med 5 meget ens udseende stolper samt 1 stolpe (A7588), som ser anderledes ud. Fylden er dog meget ensartet. Undergrund er leret sand. Det vestlige tagbærende sæt ligger på let nedadskrånende terræn, ellers plant.

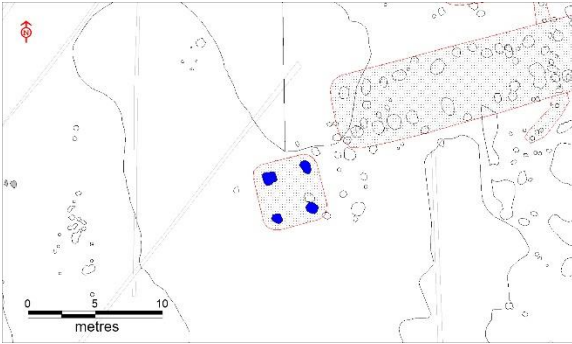
Figur 62: Økonomibygning K84.

K91: Bygning, orienteret omtrentligt vest-øst. Består af stolperne A7705, A7707, A7713, A7714. Man kan kun se stolper fra den nordøstlige ende af huset, så fortolkningen sker på baggrund af udseendet af disse få stolper. De to stolper, som formodes at være tagbærende i et langhus, er mellem 80-100 cm brede og mellem 33-37 cm dybe. De formodede indgangsstolper er mellem 71-71 cm brede og 15 cm dybe. Der er fundet keramik i den ene indgangsstolpe, og skåret har negleindtryk lige under randen (se foto).

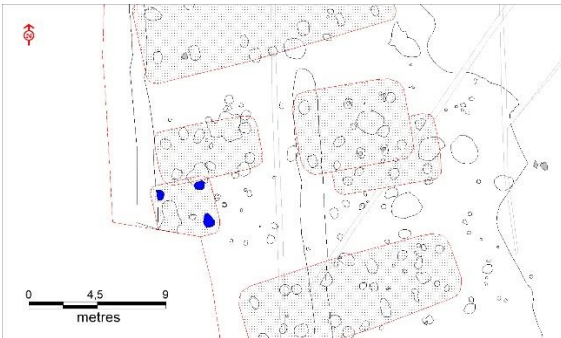
Figur 63: Keramik fra formodet indgangsstolpe A7707 i K91. Dateringen falder mellem yngre førromersk jernalder-ældre romersk jernalder. Illustration af K91.

K93: Staklade, orienteret vestsydvest-østnordøst. Består af stolperne A7748, A7749, A7750, A7751 og A7787. Afstanden mellem stolperne er 3 meter i både nord-sydlig og øst-vestlig retning. 4 ret ensartede stolper, såvel i fyld som udseende.

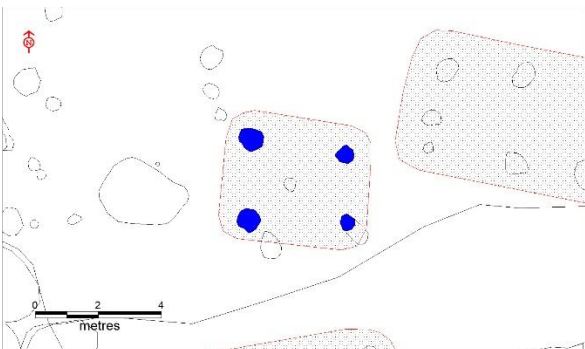
Figur 64: Staklade K93.

K94: Staklade, orienteret vestsydvest-østnordøst. Består af stolperne A7797, A7802 og A7804. Består af 3 stolper, og den 4. stolpe ikke fremgravet eller fundet. Alle tre stolper ligner typiske tagbærende stolper. A7802 er lidt anderledes i fylden, men beror nok på nedgravning i vådområde. Den sidste stolpe ligger inde under udgravningsgrænsen, og er plumret til af vådbundsområde. Terrænet falder mod sydvest.

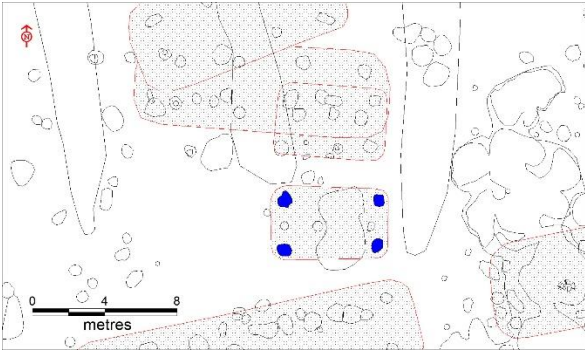
Figur 65: Staklade K94.

K150: Staklade, orienteret svagt mod vestnordvest-østsydøst. Består af stolperne A5793, A5897, A5795 og A5899. Afstanden mellem stolperne fra vest til øst er 3 meter, mens der i nord-sydlig retning er 2,5 meter. Stolperne er lidt forskellige i udseende, men alle ret brede (mellem 53-89 cm).

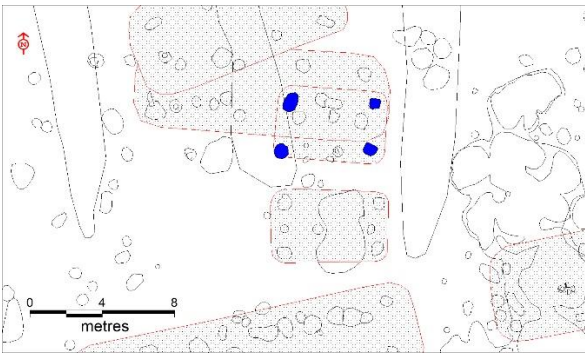
Figur 66: Staklade K150.

K151: Staklade, rektangulær. Orienteret vest-øst. Består af stolperne A5852, A6111, A5869 og A5871. Måler 5,1 meter fra vest mod øst, mens der er 2,7 meter fra nord-syd. Oftest ses de kvadratiske staklader på Skovby Nygård i germanertidssammenhæng, men denne staklade dateres ikke hertil, da der er fundet et stykke facetteret randskår i stolpe A5871, som kan dateres til ældre romersk jernalder.

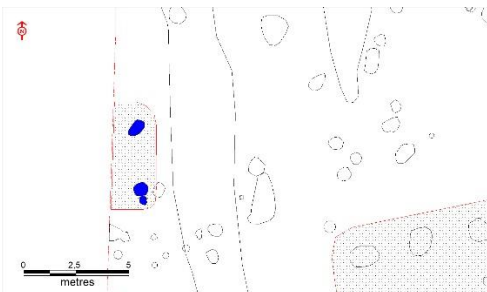
Figur 67: Staklade K151.

K152: Staklade, rektangulær. Orienteret vest-øst. Består af stolperne A5771, A5775, A5851 og A5872. Måler 4,6 meter fra vest mod øst, mens der er 2,5 meter fra nord-syd. Datering er formodentlig ældre romersk jernalder som K151.

Figur 68: Staklade K152.

K153: Bygning, orienteret vest-øst. Langhus eller staklade, kun to stolper ses i kanten af udgravningsfeltet. Består af stolperne A5809, A5810 og A5850. Stolperne er der ikke meget tilbage af, men har en bredde på omkring 70 cm, og flad bund. Desuden er afstanden mellem de to tagbærende sæt 2,9 meter, hvilket er en afstand som ses meget ofte mellem bygningernes tagbærende stolper på Skovby Nygård. Derfor formodes det således, at der her er tale om et langhus eller en staklade, som stikker ud under udgravningsgrænsen mod vest.

Figur 69: Langhus K153.

K154: Staklade, orienteret vest-øst. Består af stolperne A6517, A6524, A6526 og A6748. Afstanden mellem stolperne er 2,7 meter i både øst-vestlig samt i nord-sydlig retning. Ens udseende stolper, alle omkring 60

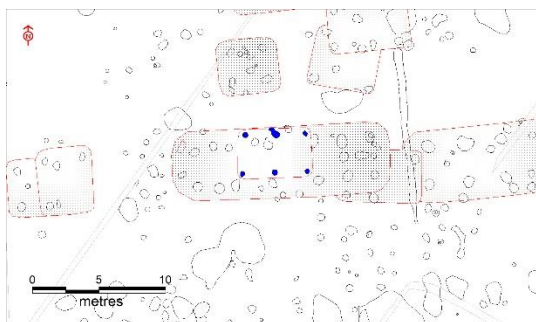

cm brede og med relativt flad bund. En af stolperne er gravet ned oveni en grube, hvor der er fundet en del keramik, som er dateret til yngre førromersk – ældre romersk jernalder.

Figur 70: Ornementeret ildbuk (bagside og forside) fra grube A6519, hvori der er nedgravet en tagbærende stolpe fra K154.

K155: Økonomibygning, orienteret vest-øst. Består af stolperne A6309, A6324, A6321, A6312, A6314 og A6319. Afstanden mellem stolperne fra vest mod øst er hhv. 2,4 meter og 2,4 meter. Det nord-sydlig spænd mellem stolperne er 2,9 meter.

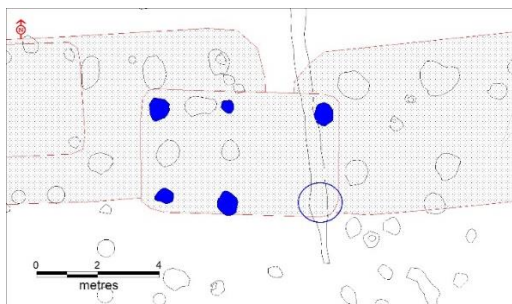
Figur 71: Økonomibygning K155. Overlapper hus K53.

K156: Hegn, består af stolperne A7316, A7317, A7322, A7323, A6438, A6439, A6437, A6436, A6434 og A6435. Er muligvis en del af hegn K58, som udgør den østlige afgrænsning af en gårdsenhed. K156 løber omtrentligt vest-øst, og er konstrueret som et faskinehegn med sæt af to stolper, opstillet med ca. 0,5 meters afstand. Der ses dog et lille grøftlignende fyldskifte midt mellem de sydligste stolper, men dette fyldskifte er ikke snittet, og kan således ikke tolkes.

K157: Økonomibygning, orienteret stort set vest-øst. Består af stolperne A6053, A6056, A5990, A5989, A5987. En sidste tagbærende stolpe mod sydøst gemmer sig i A5984, som er en lav oldtidsgrøft. Afstand mellem de tagbærende stolper fra vest mod øst: 2,2 meter og 3,1 meter. Afstanden mellem stolperne i nord-sydlig retning er 2,9 meter. Bygningen er først erkendt i bearbejdningsfasen, og sprang her i øjnene, fordi der i 3 af tilfældene er gravet nogen meget store stolpehuller. Især A6056 skiller sig ud med en bredde på 87 cm og en dybde på 70 cm. Der ses et tydeligt stolpespor i den ene side. Siderne er generelt rette og bunden flad. Fylden er gråbrunt let leret sand med lidt trækulsnister.

A5987 er i dokumentationen beskrevet som et 35 cm smalt, men 51 cm dybt ”dyregangslignende fyldskifte”, men dette er sandsynligvis kun selve stolpesporet, man har set. Stolpens nedgravning er ikke

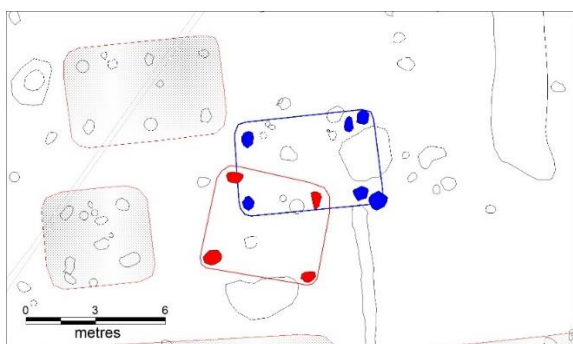
erkendt under undersøgelsen. Dette er uheldigvis en ret typisk konsekvens, hvis ikke arkæologen er fuldt opmærksom på problematikken. Når undergrunden er lys og den ikke bliver blandet op med andet og mørkere materiale ved nedgravning af stolpen, så er det svært at se den blege stolpenedgravning. Ofte er det en tynd, orange redoxkant eller en svag strukturændring i fylden, der afslører det.

Figur 72: Økonomibygning K157. Overlapper både K53 samt K51. Den blå cirkel markerer hvor der sandsynligvis gemmer sig en tagbærende stolpe.

K158: Staklade, orienteret vestnordvest-østsydøst. Består af stolperne A6597, A6582, A5983 og A6585. Afstanden mellem stolperne er 3,6 meter på begge akser, dvs. en kvadratisk konstruktion.

Konstruktionen er først erkendt i bearbejdningsfasen, og er gjort på baggrund af flere store, gode stolper, som ikke var en del af nogen konstruktion. Efter lidt undersøgelse sås det, at de 4 stolper i denne staklade var meget ens i fylden. En af stolperne er meget lavbundet, men stadig ca. 60 cm bred.

Figur 73: K158 (rød farve) samt K159 (blå farve).

K159: Rektangulær staklade, orienteret vest-øst med en svag vinkling mod vestsydvest-østnordøst. Består af A6589, A6592, A5972, A5971, A5982 og A5979. Afstanden mellem de tagbærende stolper: 4,3 meter vest-øst, mens der er 2,8 meter i nord-sydlig retning. Der ses et ekstra sæt stolper ved siden af det østlige sæt, og de kan muligvis være en del af en portåbning. Dog kan de også være et sæt udskiftningsstolper. Der findes ingen stratigrafi til at klarlægge sagen yderligere.

K160: Langhus, orienteret vestsydvest-østnordøst. Består af stolperne A7228, A7209, A7226, A7225, A7367, A7215, A6274, A7247, A7248, A7241 og A6391. Der mangler enkelte tagbærende stolper, så det kan ikke afgøres om huset oprindeligt har været konstrueret med 5 eller 6 tagbærende sæt. Afstandene mellem sætterne bliver således noget spekulative, og undlades derfor. Afstanden mellem stolperne i den nord-sydlig retning er 3,2 meter (se illustration ved K59).

Gård

En gård er en fælles betegnelse for de bygninger, der har været knyttet sammen som en samlet enhed. En gård består af et langhus brugt som bolig og stald og derudover et eller flere udhuse. Desuden er der eventuelt et hegn, der indhegner gårdspladsen.

Opbygningen af gården ændrer sig gennem tid. Der er også forskel på, hvordan hegn, langhuse og udhuse til håndværk og opbevaring ser ud. Hvor langhuset fungerede som samlingssted for familien, må gårdspladsen have udgjort rammerne omkring mange af hverdagens sysler og gøremål. På gårdspladsen må der have været flere stier - til porten i hegnet og ud til marker og græsningsområder for dyrene. Det kunne være til brønden hvor man har kunnet få frisk vand, til møddingen hvor man har smidt sit affald - og til udhusene, hvor man har opbevaret sit forråd og haft sine værkstedsaktiviteter.

staklade samt en 3-sæts økonomibygning som de grundlæggende elementer i et ældre romersk jernaldergårdsanlæg på Skovby Nygård. Der kan dog også findes gårdsanlæg med kun en enkelt staklade tilknyttet, og modsat ses der her også gårdsanlæg med en del flere bygninger indenfor den formodede gårdsafgrænsning. Om stakladerne så har været i funktion på samme tid, det kan ikke fastslås. Men ofte overlapper stakladerne faktisk hinanden, og det kunne tyde på en udskiftning af bygningen af de samme mennesker, som har haft den forrige staklade i brug.

Sammenfatning:

Det undersøgte område er altså en bebyggelse, som dateres gennem keramik, huskonstruktioner samt C14-dateringer til omkring Kristi fødsel og et stykke ind i ældre romersk jernalder. Den fundne keramik ses i rigelige mængder fra både tagbærende stolper, brønde og gruber, og er dekoreret med en masse forskellige typer ornamentik. Især lader det til, at fingerindtryk/negleindtryk er meget brugt. Ildbukke, som der er fundet i alt 15 fragmenter af, ses ofte med heldækkende (negleindtryk-) ornamentik, og det ser desuden ud til at varianten med "horn" og gennemgående hul på midten er den mest anvendte type.

C14-dateringerne, som er foretaget på både konstruktioner og brønde, ligger forholdsvis tæt på hinanden, og kan ikke siges at vise nogen særlig tidsmæssig fremdrift. Der må dog have været tale om en bebyggelse, som sandsynligvis har eksisteret over flere generationer, da der i en del tilfælde ses overlappende huse og bygninger med flere byggefaser.

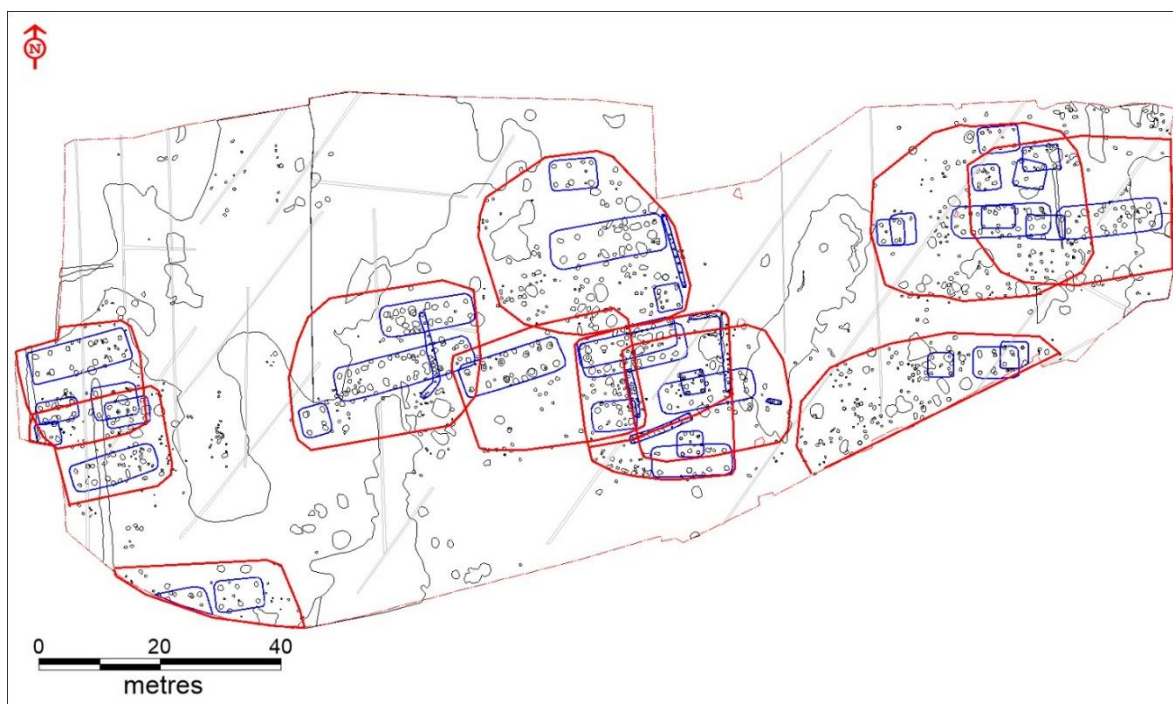
Ud fra et overordnet blik på pladsen er det forsøgt at udpege de forskellige gårdsanlæg ud fra den antagelse, at der skal forefindes et langhus/hovedhus samt mindst en staklade eller udhus. På det grundlag er nedenstående kort fremstillet. Rester af hegnsløb er også anvendt til at fastslå gårdenes udstrækning. Det nordlige udgravningsfelt er ikke medtaget, da overskueligheden ikke er helt så stor som i det store sydlige udgravningsfelt. Dog kunne det tyde på, at der på det lille nordlige felt kan findes mindst 2 gårdsanlæg, og muligvis 3.

Det ser ud til, at der som oftest findes et langhus og en staklade samt en 3-sæts økonomibygning som de grundlæggende elementer i et ældre romersk jernaldergårdsanlæg på Skovby Nygård. Der kan dog også findes gårdsanlæg med kun en enkelt staklade tilknyttet, og modsat ses der her også gårdsanlæg med en del flere bygninger indenfor den formodede gårdsafgrænsning. Om stakladerne så har været i funktion på samme tid, det kan ikke fastslås. Men ofte overlapper stakladerne faktisk hinanden, og det kunne tyde på en udskiftning af bygningen af de samme mennesker, som har haft den forrige staklade i brug.

Aktiviteterne på området ser ud til at respektere vådområderne. Det må betyde, at der har været fugtigt, og at det ikke har været hensigtsmæssigt at bygge alt for tæt på disse områder. I stedet er vådområderne blevet brugt til affald og i et enkelt tilfælde også til gravning af en brønd.

Det er meget muligt, at hele området har været bebygget samtidigt. Der er som førnævnt ingen nævneværdig forskel mellem C14-dateringerne fra de respektive konstruktioner, og trædestensrækken K65 tyder jo også på færdsel tværs over vådområdet A6733.

Figur 74: Oversigt over Skovby Nygårds gårdsenheder, som de kunne have set ud.

Fremtidigt arbejde på stedet

Museum Skanderborg har frigivet hele det undersøgte areal, som kaldes etape III, til anlægsarbejde. Området omkring Skovby Nygaard har vist sig at indeholde signifikante anlægsspor fra jernalderen, og det anbefales derfor at inkludere museet, hvis der planlægges dyberegående anlægsarbejde på de områder (grønne områder, legepladsarealer osv.), der ikke er frigivet af museet.

Museum Skanderborg d. 12-07-2019

Anja Vegeberg Jensen, arkæolog

Litteratur:

- Ejstrud, B. og C. K. Kjeldsen 2000: "*Vendehøj – landsby og gravplads*", Kulturhistorisk Museums skrifter 1. Jysk Arkæologisk Selskabs skrifter 35.
- Ethelberg, P. m.fl. 2003: "*Det Sønderjyske Landbrugs Historie. Jernalder, vikingetid og middelalder*", Haderslev Museum.
- Jensen, J. 2003: "*Danmarks oldtid. Ældre jernalder 500 f.Kr. – 400 e.Kr.*", Gyldendal.
- Webley, L. 2008: "*Iron Age Households. Structure and Practice in Western Denmark, 500 BC-AD 200*", Jysk Arkæologisk Selskabs skrifter 62.

Tidstavle:

År f./e. Kristus

